

393 BEGIJNHOFWONING NR. 75 (TURNHOUT)

Begijnhof 75 | 2300 Turnhout

BEGIJNHOFWONING NR. 75 - CHE-ANALYSE

Opgemaakt door **ARAT architecten**

Fraikinstraat 71 | 2200 Herentals | www.arat.be

T 014 24 86 90 | info@arat.be

Opgemaakt te Herentals | mei 2022

Opdrachtgever | **OCMW TURNHOUT**

Stationstraat 80 | 2300 Turnhout

Contactpersoon | Lieve Wouters

HOOFDSTUK 01 IDENTIFICATIE	9
01.01 SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT	9
01.02 BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 70, 71 EN 73 TOT EN MET 78)	9
01.03 BESCHERMING	9
01.04 OPMETING MAART 2022	10
 HOOFDSTUK 02 HISTORISCHE NOTA	 15
02.01 GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF	15
02.01.01 <i>Algemene chronologie</i>	15
02.02 TYPOLOGIE	17
02.02.01 <i>Kempisch woonhuis versus de stadswoning</i>	17
02.03 GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING 75	19
02.03.01 <i>Zeventiende eeuw</i>	19
02.03.02 <i>Negentiende eeuw</i>	21
02.04 SYNTHESE BOUWFASSEN	21
 HOOFDSTUK 03 INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN	 25
03.01 WONINGGROEP	25
03.02 EXTERIEUR	27
03.02.01 <i>Dak</i>	27
03.02.02 <i>Voorgevel</i>	27
03.02.03 <i>Achtergevel</i>	29
03.02.04 <i>Aanbouw achtergevel</i>	31
03.02.05 <i>Tuin</i>	33
03.02.06 <i>Tuinmuur</i>	33
03.02.07 <i>Tuinberging</i>	35
03.02.08 <i>Berghokken (voormalige toilet)</i>	35
03.03 INTERIEUR	37
03.03.01 <i>Kelder</i>	37
03.03.02 <i>Gelijkvloerse verdieping</i>	37
03.03.03 <i>Aanbouw</i>	41
03.03.04 <i>Eerste verdieping</i>	43
03.03.05 <i>Zolder</i>	51
 HOOFDSTUK 04 BOUWFYSISCHE ANALYSE	 55
04.01 EXTERIEUR	55

04.01.01	<i>Bedaking</i>	55
04.01.02	<i>Opgaand metselwerk</i>	55
04.01.03	<i>Schrijnwerk</i>	57
04.01.04	<i>Voorgevel</i>	57
04.01.05	<i>Achtergevel</i>	57
04.01.06	<i>Aanbouwen</i>	59
04.01.07	<i>Tuilmuren</i>	59
04.01.08	<i>Tuinberging</i>	59
04.01.09	<i>Berghokken</i>	59
04.01.10	<i>Binnenkoer</i>	59
04.02	INTERIEUR	61
04.02.01	<i>Kelder</i>	61
04.02.02	<i>Begane grond</i>	61
04.02.03	<i>Verdieping</i>	63
04.02.04	<i>Zolder</i>	63
HOOFDSTUK 05	SYNTHESE WAARDESTELLING	75
05.01	ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR	76
05.02	ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR	77
HOOFDSTUK 06	LITERATUUR EN ARCHIEF	83
06.01	LITERATUUR	83
06.02	ARCHIVALIA	83

HOOFDSTUK 01

IDENTIFICATIE

afb. 1: Overzichtskaat met de huidige toestand van het begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 2: GRB-kaart met aanduiding van beschermd monument sinds 2015 © Geoportaal.

afb. 3: GRB-kaart met aanduiding van beschermd cultuurhistorisch landschap sinds 1962 © Geoportaal.

afb. 4: GRB-kaart met aanduiding van UNESCO Werelderfgoed sinds 1998 © Geoportaal.

afb. 5: GRB-kaart met aanduiding van vastgestelde archeologische zone sinds 2016 © Geoportaal.

afb. 6: GRB-kaart met aanduiding van vastgesteld bouwkundig erfgoed sinds 2015 © Geoportaal.

01.01 SITUERING EN KADASTRAAL OVERZICHT

NAAM	Begijnenwoning nr. 75
LIGGING	Begijnhof nr. 75, 2300 Turnhout
KADASTER	Turnhout, 4de afdeling, sectie Q, percelen 639B
DATERING	Opklimmend tot de 17de eeuw, verbouwd in de 19de eeuw
BECHERMING	Beschermd als monument in 2015 Beschermd als cultuurhistorisch landschap in 1962: <i>voorgevels, de kerk, de grot en de schapenweide en de Sint Victorkapel</i> Beschermd als UNESCO erfgoed in 1998: <i>het begijnhof als geheel, met inbegrip van elke woning/bouwkundige entiteit</i> Vastgesteld als archeologische zone in 2016: <i>geïnterpreteerd als onderdeel van de historische stadskern van Turnhout</i>
EIGENAAR	OCMW Turnhout

01.02 BESCHRIJVING ONROEREND ERFGOED (NR. 70, 71 EN 73 TOT EN MET 78)¹

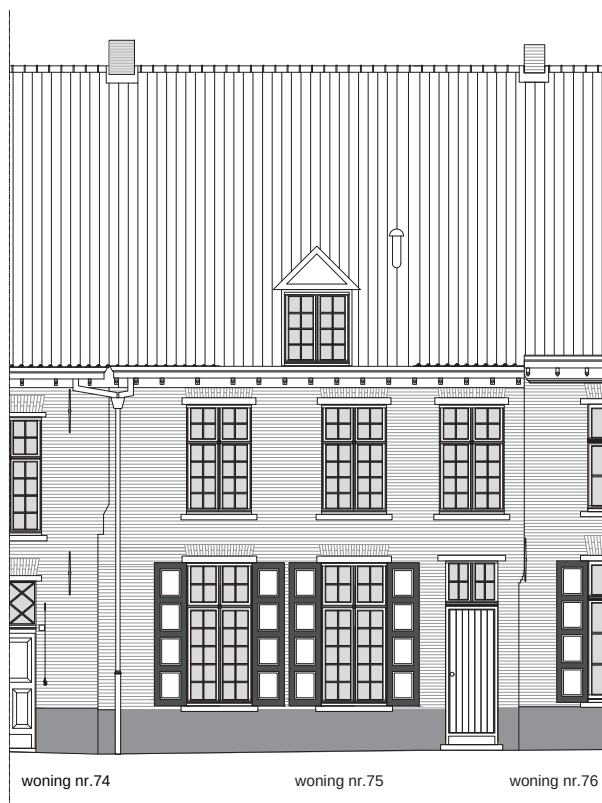
Dit is een reeks van enkel- en dubbelhuizen van twee, drie of vier traveeën onder een zadeldak van Vlaamse pannen. Nummer 75 is voorzien van een dakkapel. In de kern klimmen de huizen op tot de 17de eeuw, later werden ze verhoogd (te zien aan de zijgevel van nummer 78) en aangepast. De verankerde bakstenen lijstgevels, met 19de-eeuws uitzicht, hebben rechthoekige muuropeningen, houten lateien, ontlastingsbogen, luiken op de begane grond, een deur met ruitvormig getraceerd bovenlicht en een trekbel.

Nummer 76 is de voormalige pastorie van het begijnhof, in 1648 opgericht door bouwmeesters Frits Van Esch en Hans Wagemaecker. De twee hardstenen palen op het voetpad (de huidige zijn vernieuwd), wijzen op het belang van de woning. Deze 'nieuwe' pastorie werd uitzonderlijk binnen in het begijnhof gebouwd. Nummer 77 is voorzien van een zadeldak met kunstleien aan de straatzijde en pannen aan de tuinzijde. De zijpuntgevels hebben aandaken en vlechtingen. Nummer 78 is een hoekhuis, met sporen van geschilderde speklagen, een zijpuntgevel met jaarankers "1652" en houten luik in top. De muurvlechtingen in de zijgevel geven het oorspronkelijke volume aan. Nummer 75 heeft een tongewelfde kelder, bereikbaar via een bakstenen trap en een vloer van rode gebakken tegels en gemetste wandnissen.

01.03 BESCHERMING

Begijnhofhuis nr. 75 is een onderdeel van de aanduiding van het beschermd monument van het begijnhof van Turnhout, geldig sinds 2015. Het begijnhof kent een complexe beschermingsgeschiedenis. Deze bescherming wordt voorafgegaan door drie beschermingsbesluiten die het begijnhof geheel of gedeeltelijk beschermden als monument of landschap. Deze beschermingen als monument werden opgeheven bij ministerieel besluit van 4 juni 2016 vervangen door deze bescherming als monument bij ministerieel besluit van 27 mei 2015.² Naast deze beschermingen op Vlaams niveau, geniet het begijnhof sinds 1998 ook een erkenning als UNESCO werelderfgoed. Deze huizenrij behoort ook tot de Unesco werelderfgoed kernzone van het Begijnhof van Turnhout.

- 1 Geciteerd uit Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152> (Geraadpleegd op 04-04-2022); S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.
- 2 'Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden', Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.

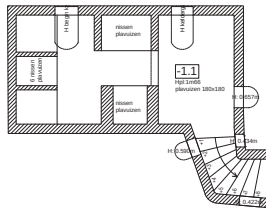

afb. 7: Tekening voorgevel © ARAT architecten.

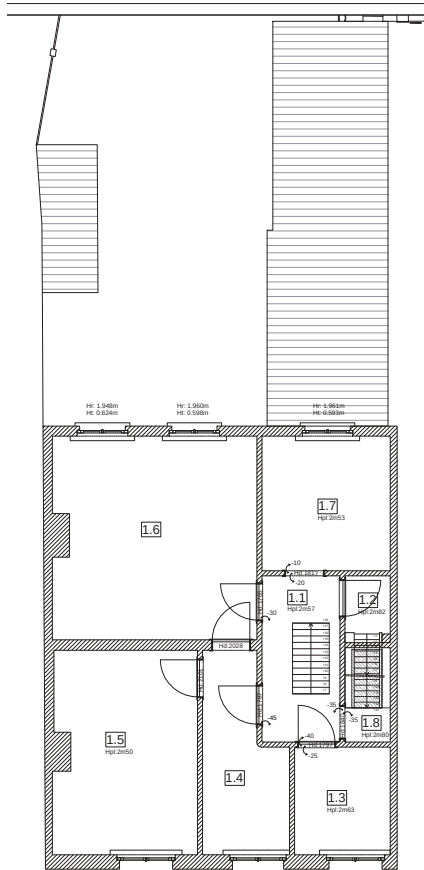
afb. 8: Tekening achtergevel © ARAT architecten.

-1

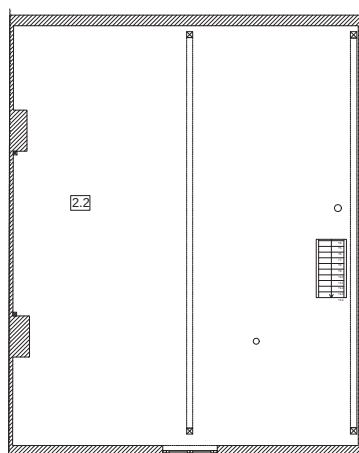
afb. 11: Kelderplan © ARAT architecten.

+1

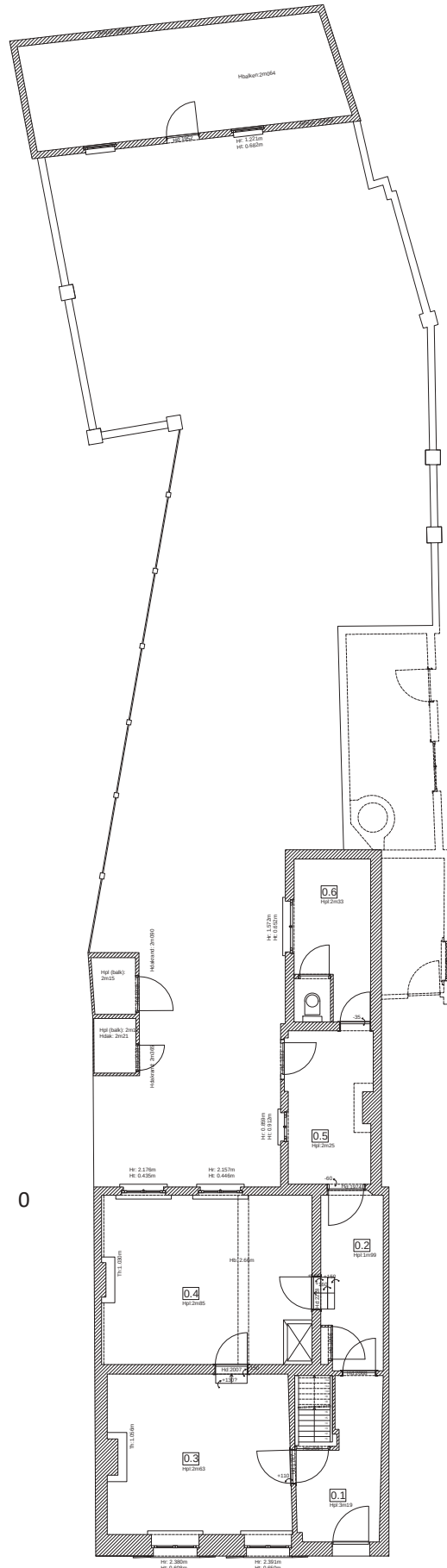

afb. 9: Plan verdieping © ARAT architecten.

+2

afb. 12: Plan zolderverdieping © ARAT architecten.

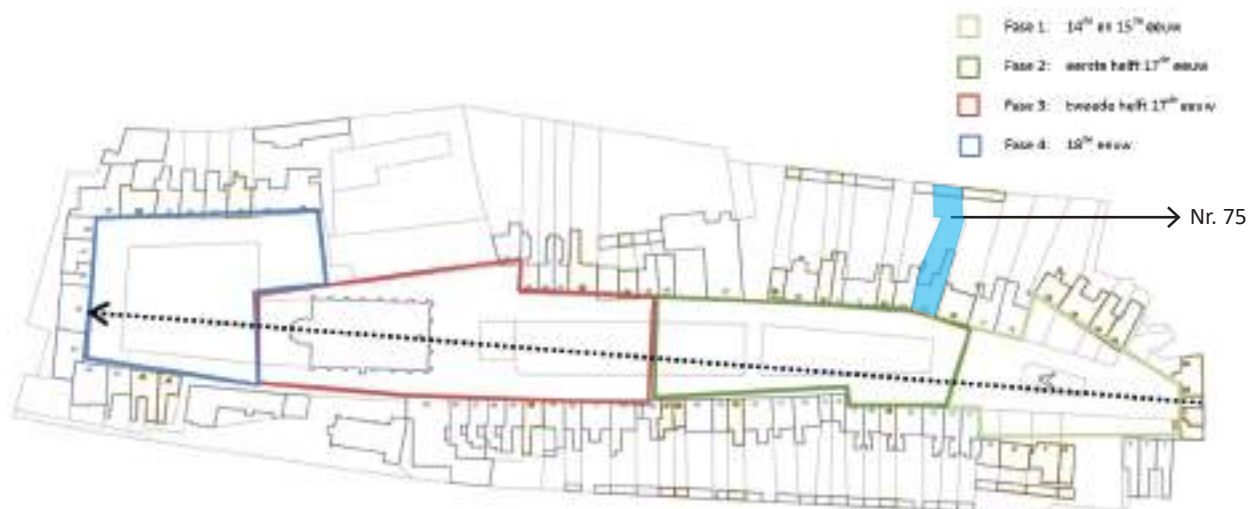
0

afb. 10: Grondplan © ARAT architecten.

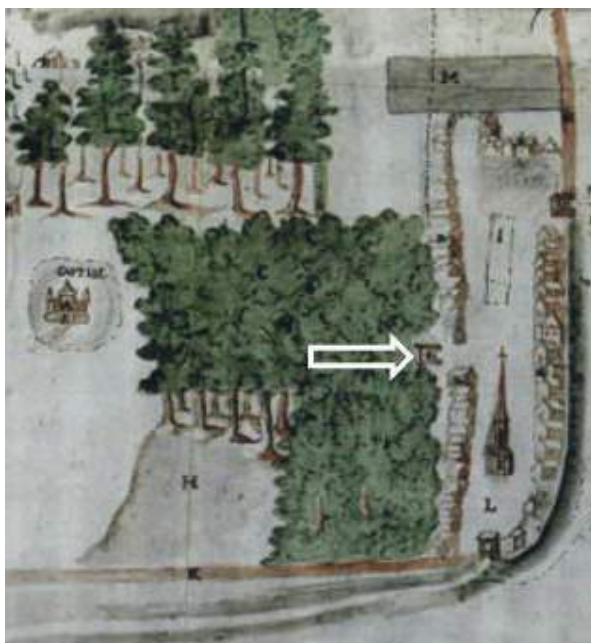

HOOFDSTUK 02

HISTORISCHE NOTA

afb. 13: Overzichtskaat met de uitbreidingsfases van het Begijnhof van Turnhout © opgemaakt door ARAT in het kader van het landschapsbeheersplan 2014.

afb. 14: Kaart met aanduiding van de Bospoort, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm © Stadsarchief Turnhout.

afb. 15: 1778: Ferrariskaart © Geoportaal.

afb. 16: Detail, Gravure van Vostermans uit ca. 1667 © Stadsarchief Turnhout.

afb. 17: Detail, J.F. Smolders, Slag van Turnhout, 1789 (herdruk) © Stadsarchief Turnhout.

02.01 GESCHIEDENIS VAN HET TURNHOUTSE BEGIJNHOF

02.01.01 ALGEMENE CHRONOLOGIE

De historische bronnen geven geen oprichtingsdatum van het begijnhof van Turnhout prijs. De oudste vermelding dateert uit 1340. Het begijnhof van Turnhout kende drie grote uitbreidingsfasen (*afb. 13*) en ontwikkelde zich tot een pleinbegijnhof. Het begijnhof vindt zijn oorsprong in de loop van de 14de eeuw. In 1562 is er een grote brand waardoor een deel van het begijnhof verwoest wordt, voornamelijk in het zuiden. Het begijnhof kende perioden van bloei in de 15de en de 17de eeuw. Tot 1642 bestond het begijnhof uit woningen rondom een kleine kerk en bevond de enige toegang tot het hof zich in het oosten (*afb. 14*). In de 17de eeuw kende het begijnhof een bouwwoede, met als resultaat de uitbreiding van het hof en de bouw van de barokke kerk. De langgerekte vorm is het gevolg van opeenvolgende 17de-eeuwse uitbreidingen in de lengterichting van het plein. In de 18e eeuw werd het achterste deel van het begijnhof aangelegd in de vorm waarin het plein vandaag nog herkenbaar is. Omstreeks 1777 had het begijnhof nagenoeg zijn huidige grondplan en vorm (*afb. 15*).

De westzijde van het begijnhof werd in de eerste helft van de 17de eeuw vergroot nadat de aartshertogen in 1618 de begijnen toelating verleenden om een stuk van de hertogelijke warande te gebruiken om het hof verder uit te breidden met woonhuizen (aangeduid in groene arcering op (*afb. 13*)). Ten noorden van woning nr. 14 liep de 'boschpoort'. Dit was een doorgang naar het achterliggende kasteel op de plaats waar zich nu de helft van woning nr. 14 bevindt. In 1617 vroegen de begijnen aan de prins van Oranje, Filips-Willem, die bij het tekenen van het Twaalfjarig bestand alle bezittingen van de Nassaus in de Zuidelijke Nederlanden ontving en dus ook het kasteel, of zij de boschpoort naar het kasteelwater mochten gebruiken. Dit zou onder meer nodig kunnen zijn in geval van brand en als nooduitgang bij troebelen. De vroegst gekende vermelding van de poort komt voor op een plattegrond van het begijnhof van Turnhout uit 1642 (*afb. 14*). Met de oostelijke uitbreiding van woning nr. 14 in 1902 verdween de doorgang voorgoed.³

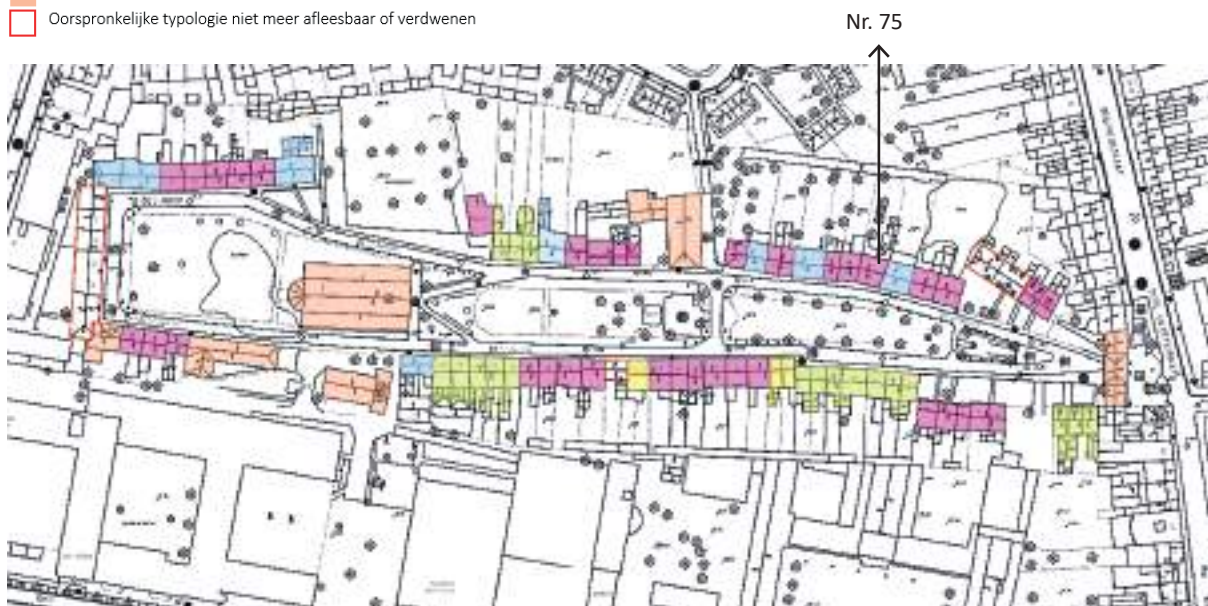
De kaart uit 1642, de gravure van Vostermans (1667) en de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1778) weergeven een gedetailleerd beeld van de uitbreidingsfasen van het begijnhof in de 17de en 18de eeuw. In vergelijking met de prent uit 1642 is het begijnhof op de gravure van Vostermans aan de westelijke zijde uitgebreid (*afb. 18*). Op het begijnhof bevinden zich nu twee kerken. De eerste woning op het huidig perceel van nr. 75 zou gebouwd zijn in de eerste helft van de 17de eeuw, tijdens de tweede bouwphase van het begijnhof. Op de gravure van Vostermans (1667) tekent zich een breedhuis onder zadeldak af op de huidige locatie van woning nr. 75. Op de Ferrariskaart is het begijnhof nog verder uitgebreid aan de westelijke zijde en is nu volledig vol gebouwd. De oudste kerk is omstreeks 1777 reeds afgebroken.

afb. 18: Gravure van Vostermans uit ca. 1667 met aanduiding van 17de-eeuwse woning nr. 75 © Stadsarchief Turnhout.

3 Hugo Vanden Bossche, Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout, 2013, Turnhout: 93.

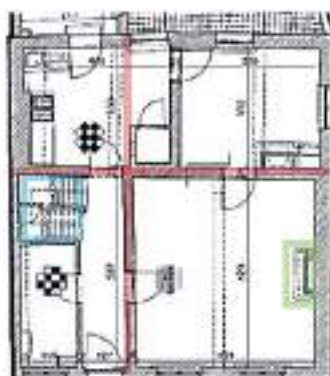
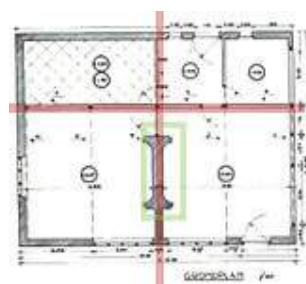
- 17de-eeuws grondplan - Kempisch woonhuis
- 18de-eeuw grondplan - Convent
- 19de-vroeg 20ste-eeuws - Stadswoning
- 19de-vroeg 20ste-eeuws - Stadswoning – Trap in het midden
- Functionele typologie
- Oorspronkelijke typologie niet meer afleesbaar of verdwenen

afb. 19: Overzichtskaart met typologie van het Begijnhof van Turnhout ©opgemaakt door ARAT architecten in het kader van het landschapsbeheersplan 2014

afb. 20: Grondplan gelijkvloerse verdieping woning 6-7 (links) en 21 (rechts) ©ARAT architecten

afb. 21: Grondplan gelijkvloerse verdieping 54 (links) en 78 (rechts) ©ARAT architecten

afb. 22: Typeplan en dwarsnede ©H. Ruhe, bewerkt door ARAT architecten

02.02 TYPOLOGIE

02.02.01 KEMPISCH WOONHUIS VERSUS DE STADSWONING

Toen de eerste stenen huizen in het begijnhof van Turnhout aan het begin van de 17de eeuw werden gebouwd, werd er logischerwijs teruggegrepen naar de op dat moment meest verspreide bouwwijze, zijnde het Kempische dorpswoonhuis dat aanvankelijk werd opgetrokken in vakwerkbouw met lemen wanden. Naast de materiaal-technische en stilistische kenmerken, is vooral de bouwconstructie met specifieke planindeling typerend voor het Kempisch woonhuis. Hoewel vele stenen Kempische woonhuizen door de eeuwen heen werden afgebroken of onherkenbaar werden verbouwd, lijkt het er sterk op dat het Turnhouts Begijnhof hierop een uitzondering is. Uit de bouwhistorische en bouwtechnische analyses van verschillende begijnhofwoningen blijkt dat in het merendeel van deze woningen een typische 17de-eeuwse planopbouw bewaard bleef (af te leiden uit o.m. de oude daklijnen op de zolders). De typologie van het Kempisch woonhuis in termen van planindeling en bouwconstructie werd uitgebreid geanalyseerd door Dr. H.A.M. Ruhe in zijn naslagwerk 'Het dorpswoonhuis in de Kempen' en als volgt gedefinieerd:

'Het Kempische dorpswoonhuis is ontstaan uit de Kempische hoeve en wel uit dat gedeelte dat voor menselijke bewoning diende. [...] Het staat met de daknok evenwijdig aan de straat. Aan de voorkant bevinden zich de deur en een wisselend aantal vensteropeningen. Aan de achterzijde is er meestal ook een deur en minstens één venster. [...] Het schilddak (vaak ook een zadeldak) heeft soms één of meer kleine dakvensters, maar die kunnen ook ontbreken. De allerkleinste huizen hebben, behalve de ruimte onder de kap, maar twee vertrekken. [...] De meeste huizen hebben beneden vier vertrekken. Aan de voorzijde is, behalve de woonkamer met haard, nog een nevenvertrek, waarvan de bestemming wisselt, en aan de achterzijde is een onderkelderde opkamer naast de 'geut' of spoelkeuken. Ook bij de grotere huizen is de ruimte onder de kap meestal ongedeeld. Er is nog een verschil tussen dorps- en stadswoningen, dat is het versteningsproces. Alle woningen stammen af van de in onze streken gebruikelijke houtskeletbouw met lemen wanden. De verstening begon in de steden, voornamelijk door overheidsvoorschriften in verband met het brandgevaar. Allereerst werd daarbij de stro- of rietdekking vervangen door harde dekking met pannen of leien. Vervolgens werden de houten of lemen wanden vervangen door stenen muren, te beginnen met de zijgevels, die vaak gemeenschappelijk waren. Ten slotte veranderde ook de constructie, waarbij het houten geraamte verdween en plaats maakte voor balkdragende muren.'⁴

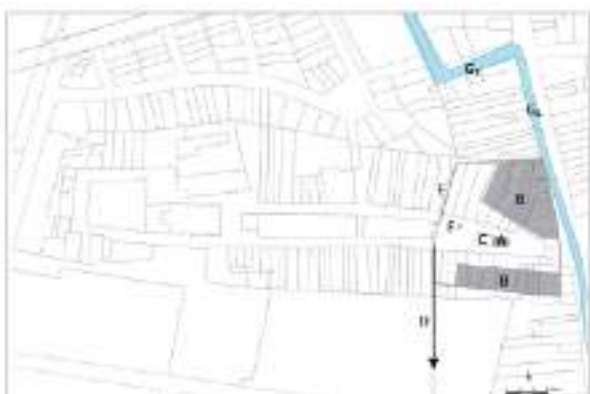
Het Kempisch dorpshuis was smal en langgerekt en zeker geen diephuis. Het had een **kruisvormig grondplan**, bestaande uit twee grote leefruimtes langs de straatzijde, met daartussen een dragende muur die centraal een **tweezijdige massieve schouw** bevatte en achteraan een tweede travee met een gewelfde kelder. Boven de kelder was er een opkamer en daarnaast de mooskeuken en/of berging.⁵

In het meest voorkomende model is de **dwarze sectie typisch asymmetrisch**: de gevel aan de voorzijde was hoger en het dak liep langs de achterzijde door tot op de veel lagere achtergevel van de tweede travee. De voorste kamers hadden een plafond bestaande uit een balkenlaag waarop de vloerplanken van de zolder lagen en werden gedomineerd door een grote haardstede die de tussenmuur zo goed als volledig in beslag nam. In deze eerste travee bevond zich gewoonlijk ergens een **spiltrap** naar de zolderverdieping, omdat enkel in het voorste gedeelte hiervoor plaats was. Sommige woningen hadden van meet af aan reeds een eerste verdieping én zolderverdieping, waarbij de spiltrap bij gevolg over twee verdiepingen liep. De opkamer - waaronder de kelder met tongewelf - en mooskeuken waren dus niet alleen minder diep, maar ook minder hoog en gezien de dakconstructie voorzien van een schuin aflopend plafond. De spantstructuur van de zolder werd boven de voorste hoofdtravee ondersteund door houten gebinten, al dan niet gecombineerd met dragende muren. De hoofdbalken liepen meestal door over de tweede travee tot in de achtergevel. Zo niet, werd er een driehoekig half spant geënt tegen het hoofdgebint om de achterbouw te overkappen.⁶

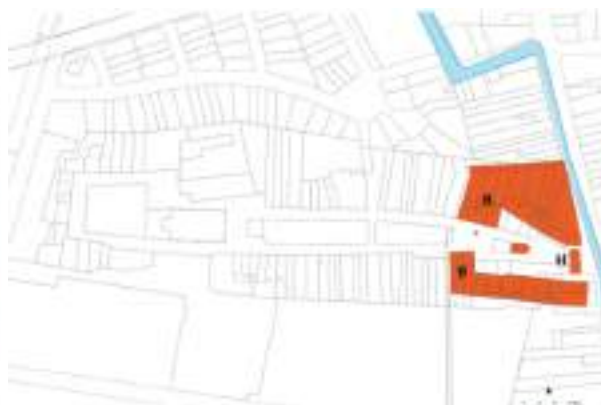
4 RUHE, H. *Het dorpswoonhuis in de Kempen vanaf de vijftiende tot de negentiende eeuw*, Zaltbommel, 1980: 11

5 ARAT architecten, *Woningbeheersplan*, Herentals, 2018: 35

6 ARAT architecten, o.c., Herentals, 2018: 35-36

afb. 23: Oudste fase van het begijnhof ©overgenomen uit het Woningbeheersplan (2018), blz. 66

afb. 24: Het begijnhof in de tweede fase, na 1526 ©overgenomen uit het Woningbeheersplan (2018), blz. 67

02.03 GESCHIEDENIS VAN BEGIJNHOFWONING 75

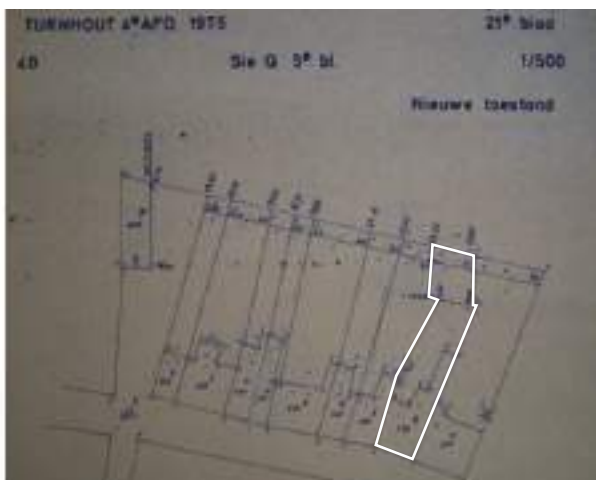
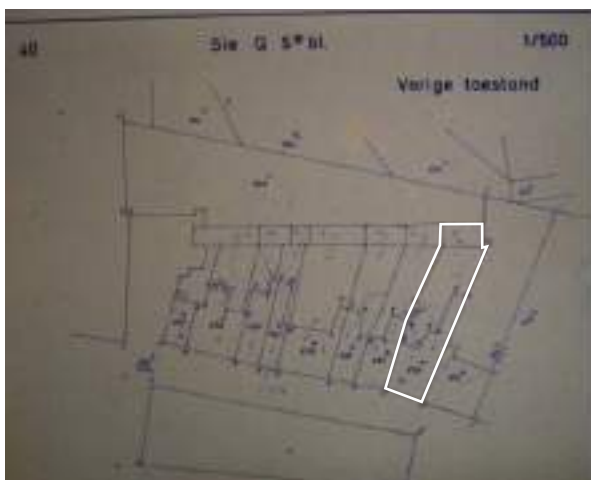
02.03.01 ZEVENTIENDE EEUW

De geschiedenis van de woning gaat terug tot in de zeventiende eeuw, binnen de eerste uitbreidingsfase van het begijnhof, wat aan de voorgevel niet meteen afleesbaar is. Net zoals andere begijnwoningen werd de gevel in de negentiende eeuw aangepast in een meer eigentijdse of neotraditionele stijl, terwijl er een oude zeventiende-eeuwse kern bewaard bleef. De woning werd gebouwd op de plaats van de vroegere gesloten ommuring van de oudste fase van het begijnhof (1340-1480). *(aangeduid met letter E op de kaart) (afb. 23)* De gevel vond aansluiting met de zijgevel van een van de tien woningen die in 1526 werden gebouwd. Op basis van historisch bronnenmateriaal werd duidelijk dat woning 75 gebouwd werd vóór 1642.⁷

⁷ BAAC Vlaanderen bvba, *Archeologienota met uitgesteld vooronderzoek Turnhout, Begijnhof - DEEL II: Verslag van resultaten bureauonderzoek*, Gent, 19-7-2016: 31

afb. 25: 1830-1834: Primitieve kadasterkaart (4de afdeling, Q) met aanduiding van begijnhofwoning nr. 75 ©Rijksarchief

afb. 26: 1975: kadasterschets van de vorige en huidige toestand ©Kadasterarchief Antwerpen

(1) 1834, primitieve kadasterkaart

Op de primitieve kadasterkaart (ca. 1834) staat op het perceel van huidige nr. 75 een woning met lange aanbouw opgetekend. Op de koer stond reeds het toilethuisje en achterin de tuinberging. De voetafdruk van de woning uit 1834 komt overeen met de huidige afdruk van de kadasterkaart. We kunnen dus aannemen dat er geen grote aanpassingen gebeurden na 1834.

De tuinberging zichtbaar op deze kaart werd gesloopt en vervangen door de huidige tuinberging, iets meer naar achteren geplaatst op het vergrote perceel. Het is niet duidelijk wanneer deze werken gebeurden, ze werden pas kadastraal geregistreerd in 1975. Aan de hand van het materiaalgebruik en typologie is echter duidelijk dat ze ouder zijn van datum, vermoedelijk in het begin van de 20ste eeuw.

(2) 1920

In 1920 worden perceel 638 (tuin) en 639 (woning) samengevoegd. Hiervan werd geen mutatieschets gemaakt.⁸

(3) 1975

Door de wijziging van perceel 668 wordt perceel 639 achteraan vergroot. De voetafdruk van de woning met aanbouw blijft ongewijzigd ten opzichte van deze op het primitief kadaster.⁹

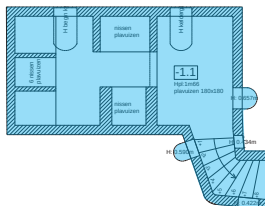
8 KADASTERARCHIEF ANTWERPEN, 1920, schets 351

9 KADASTERARCHIEF ANTWERPEN, 1975, schets 40

02.04 SYNTHESE BOUWFASEN

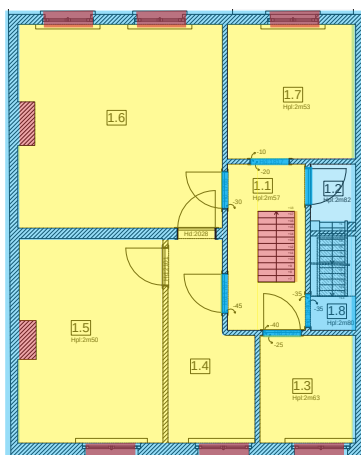
- 17de eeuw
- 18de eeuw
- 19de eeuw
- 20-21ste eeuw

-1

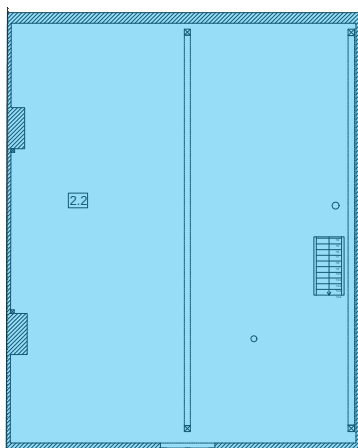
afb. 29: Kelderplan © ARAT architecten.

+1

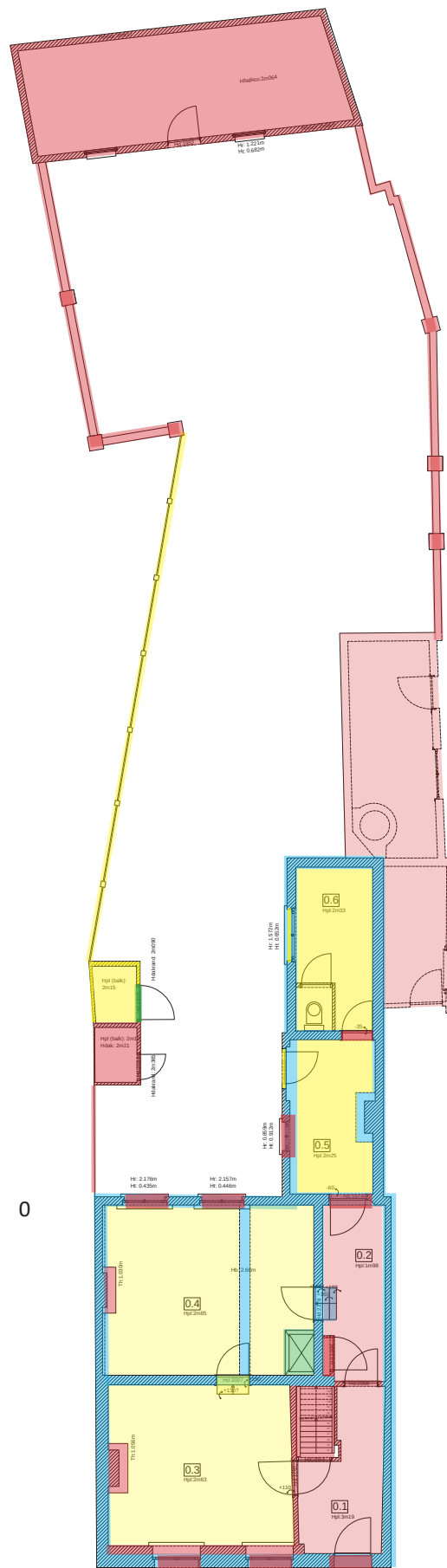
afb. 27: Plan verdieping © ARAT architecten.

+2

afb. 30: Plan zolderverdieping © ARAT architecten.

0

afb. 28: Grondplan © ARAT architecten.

HOOFDSTUK 03

INVENTARIS VAN DE ERFGOEDELEMENTEN

Nr. 74

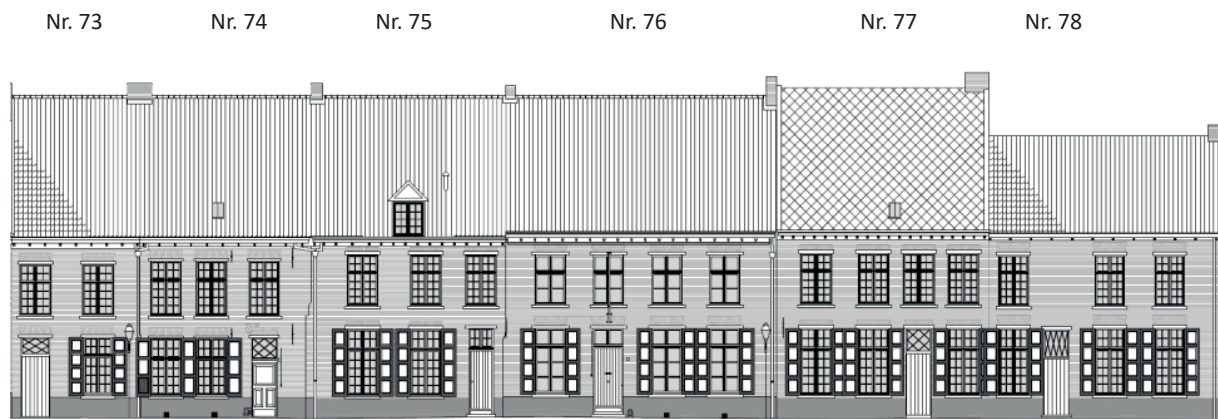
Nr. 75

Nr. 76

afb. 31: Tekening van voorgevel © ARAT architecten.

03.01 WONINGGROEP

Woning nr. 75 behoort tot één van de grootste woninggroepen op het terrein. In de 19de eeuw werden vele huizen aangepast en werden de straatgevels sterk geüniformiseerd. Qua vormgeving, modulering, materiaalgebruik en schrijnwerk horen de nummers 73 tot en met 78 bij elkaar. Behalve de woninggroep (73-74-75-76-77) behoren de ook de groepen (18-19-20-21), (23-24-25-26-27), (64-65-66), (68), (70-71) tot dit type. Uit de analyse van alle woningen blijkt dit het meest voorkomende type gevel en dus zeer representatief voor het begijnhof. Uit vorige studies blijkt dat het merendeel van deze woningen gegroeid zijn uit het Kempische woonhuis. Dit geldt ook voor begijnhofwoning nr. 75 (zie bespreking op “02.02.01 Kempisch woonhuis versus de stadswoning” op pagina 17).

afb. 32: Woningsgroep nr. 73 t.e.m. 78 © ARAT architecten.

03.02 EXTERIEUR

03.02.01 DAK

(1) Beschrijving

Het zadeldak is bedekt met rode Vlaamse pannen (voorgevel) en rode mechanische pannen (achtergevel) en een nok met moderne rode nokpannen. Aan de voorgevel is boven de middelste travée een dakkapel geplaatst die de zolder verlicht. Het zadeldak en de zijanten van de dakkapel zijn bedekt met natuurleien, een combinatie van grijze en roze leien (Fumay). Het houten fronton is witgeschilderd. De kapel is voorzien van twee naar buiten toe opendraaiende raamvleugels met kleinhoutverdeling. Het glas is modern floatglas en heeft geen bouwhistorische waarde.

(2) Appreciatie

Integraal behoud en herstel van het dak, de dakkapel met venster en de bedekking in natuurleien en Boomse pannen. De nokpannen kunnen vervangen worden door een passender model, cfr. de andere woningen in de woninggroep.

03.02.02 VOORGEVEL

(1) Beschrijving

De voorgevel heeft twee bouwlagen en drie travéeën, met in de rechter travée de inkomdeur. Het baksteenmetselwerk bestaat uit handvormsteen in kruisverband en de voegen zijn platvol ingevoegd met lichtbeige kalk-cementmortel. Onderaan is er een grijsge schilderde plint met links van de deur een gietijzeren voetschraper. Het metselwerk is verankerd met smeedijzeren krulspieankers, ouder dan de 19de eeuw. Aan de linker- en rechterzijde van de gevel is een duidelijke bouwnaad zichtbaar met woning nr. 74 en 76. De gevel werd beëindigd met kliskleuren, wat wijst op metselwerk dat ouder is dan 1700. Verder zijn er ook bouwsporen zichtbaar rond de ramen, gevolg van de 19de-eeuwse aanpassing van de gevelopeningen.

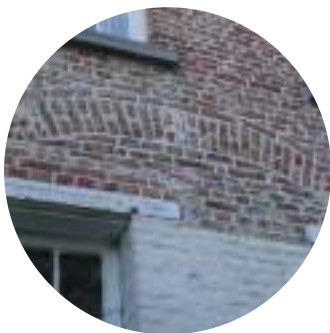
De kroonlijst bestaat uit een houten bakgoot met zinken bekleding en witgeschilderd boeibord, ondersteund door witgeschilderde modillons met diamantkopversiering. Het element wordt geaccentueerd door middel van een witgeschilderde bepleisterde lijst. Het regenwater wordt afgevoerd via een zinken regenwaterafvoer in gietijzeren pijpstuk.

De raamopeningen zijn rechthoekig en dateren uit de 19de-eeuwse verbouwing van de gevel. Ze hebben een lekdrempel uit blauwe hardsteen en een witgeschilderde houten latei. De ramen van de gelijkvloerse verdieping zijn beluikt. De luiken draaien in de oorspronkelijke smeedijzeren ogen en taats in de lekdrempen en kunnen vastgezet worden met ijzeren wervels. Alle ramen zijn ingevuld met authentiek 19de-eeuws houten schrijnwerk met ijzeren glasroedes en diamantkop-versiering op de tussenlatei. De twee ramen van de gelijkvloerse verdieping zijn op de stijl voorzien van een kaarsendover. Dit type raambeslag is erg zeldzaam. Alle ramen beschikken nog over grotendeels mondgeblazen glas uit de 19de eeuw, met mastiek vastgezet in de glasroedes.

De deuropening is voorzien van een dorpel in blauwe hardsteen en witgeschilderde houten latei, met hieronder een beglaasd bovenlicht. Het mondgeblazen glas is met mastiek vastgezet in de ijzeren glasroedes. De deur zelf is een authentieke 19de-eeuwse opgeklampte deur met oorspronkelijk beslag: drie authentieke scharnieren, een gietijzeren brievegleuf met hieronder een recenter exemplaar, een gietijzeren bloemvormige deurknop en aan de binnenzijde een gietijzeren klink. Het oorspronkelijke inlaatslot is bewaard maar werd buiten werking gesteld door de plaatsing van een nieuw slot. Bijkomende beveiliging bestaat uit twee oude schuifgrendels en een kettingslot van recentere makelij. Het mechanisme van de oude trekbel bleef enkel aan de buitenzijde bewaard. (trekker en tuimelaar)

(2) Appreciatie

De gevelordonnantie moet integraal behouden blijven, samen met het 19de-eeuwse schrijnwerk, het mondgeblazen glas,

het bouwbeslag, de voetschraper, de trekbel en de houten kroonlijst. Het primair materiaalgebruik moet strikt gerespecteerd worden. Het gebruik van kalk-cementmortel moet in de toekomst vermeden worden. (vervanging door traditionele voegmortel op basis van kalk, zonder de toevoeging van cement) Bouwsporen moeten ook afleesbaar blijven.

03.02.03 ACHTERGEVEL

(1) Beschrijving

De achtergevel bestaat uit metselwerk van handvormstenen in kruisverband en platvolle voegen met kalkcementmortel. Een deel van de linker travée is overbouwd door een aanbouw. De huidige gevelconfiguratie ontstond door een 19de-eeuwse verbouwing van een 17de-eeuwse gevel. Hiervan zijn verschillende bouwsporen zichtbaar, waaronder een gemetselde ontlastingsboog en een stroomlaag. Aan de ramen van de eerste verdieping zijn bouwsporen in de dagkanten zichtbaar, wellicht het gevolg van het vervangen van kruisramen door de huidige ramen. Het metselwerk bevat restanten van bepleisterde imitatie speklagen en een geschilderd metselaarsteken. (de imitatiespeklagen komen ook voor op de gevels van naastgelegen woningen) Onlangs werd een recente aanbouw afgebroken, die sporen naliet op de gevel. In functie van de aanbouw werd de muur van de gelijkvloerse verdieping geschilderd. De gevel is verankerd met smeedijzeren krulspieankers uit de 17de eeuw.

Bovenaan wordt de gevel bekroond met een bakgoot, afgewerkt met een eenvoudig witgeschilderd boeibord. Hieronder zijn twee bouwsporen zichtbaar die ingevuld werden met plavuizen. Vermoedelijk gaat het over dichtgemaakte steigergaten. De zinken regenwaterpijp mondt uit op het platte dak van de aanbouw.

Onderaan de gevel zijn er twee oude kelderopeningen met lichtgetoogde ontlastingsboog. Het uitzicht wordt verstoord door de recente platen met verluchtingsopeningen. De gelijkvloerse verdieping heeft twee rechthoekige vensteropeningen onder witgeschilderde houten latei en met een blauwe hardstenen lekdrempel onderaan. Ze zijn ingevuld met 19de-eeuw houten schrijnwerk met ijzeren glasroedes en waren aanvankelijk aan de buitenzijde beluikt. De ogen in de latei, de taatspunten in de lekdrempels en de ijzeren wervels in de muur zijn hiervan nog getuigen. De ramen bevatten nog ruiten mondgeblazen glas, met mastiek vastgezet in de ijzeren glasroedes. De raamopeningen van de eerste verdieping zijn licht getoogd onder gemetselde ontlastingsboog, voorzien van een hardstenen lekdrempel. Er zijn geen sporen van buitenluiken zichtbaar. Alle drie de ramen zijn ingevuld met 19de-eeuws houten schrijnwerk met ijzeren glasroedes, ingevuld met ruiten van mondgeblazen glas.

(2) Appreciatie

De gevelordonnantie moet integraal bewaard blijven, samen met het 19de-eeuws schrijnwerk, het mondgeblazen glas, het bouwbeslag, wit geschilderde houten lateien, blauwe hardstenen lekdrempels en de houten kroonlijst. De bouwsporen in het opgaand metselwerk moeten afleesbaar blijven. Bouwsporen geven een gemetste muur karakter en bieden een inzicht op de manier waarop de gevel historisch gezien groeide of werd verbouwd. Omwille van hun grote bouwhistorische waarde is het belangrijk volgende bouwsporen te bewaren:

- de gemetselde ontlastingsboog en een stroomlaag
- de dichtgemaakte steigergaten met plavuizen
- restanten van de luiken
- sporen van de bepleisterde speklagen en metselaarsteken

Voor herstel van de erfgoedwaarde dienen volgende zaken te worden opgenomen:

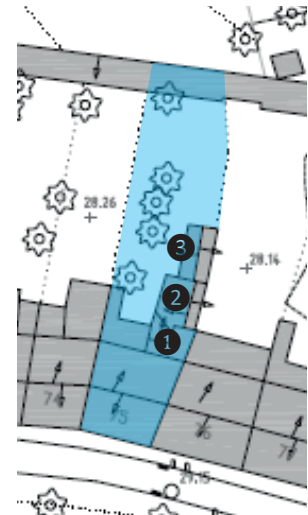
- De kelderopeningen moeten heropgewaardeerd worden. Bij voorkeur worden de openingen hersteld met schrijnwerk naar historisch model
- De verflaag tegen de achtergevel van de gelijkvloerse verdieping is recent en is te verwijderen
- Regenafvoer in pvc vervangen met een zinken exemplaar
- Voor alle aanpassingswerken aan het parement dient het gebruik van mortel met cementtoeslag vermeden te worden

(1) Beschrijving

Haaks op de achtergevel is er een aanbouw, bestaande uit drie aaneengeschakelde delen uit verschillende bouwfases. De aanbouw is in zijn huidige staat reeds zichtbaar op de primitieve kadasterkaart uit 1834.

① Deze aanbouw is opgetrokken in metselwerk in kruisverband. De tuingevel is wit gekaleid. Bovenaan aan de dakrand loopt een bouwspoor van vlechtingen dat de oorspronkelijke dakhelling aangeeft. Deze werd in de 19de eeuw afgeknot met een plat dak ter hoogte van de achtergevel. De tuingevel bevat één rechthoekige vensteropening, ingevuld met een 19de-eeuws zesvlakvenster met ijzeren roeden, en één deuropening, met recent schrijnwerk. Het dak bestaat uit twee delen: een plat zinken dak met een eenvoudige houten boeiboord en schuin vlak gelegd met hedendaagse stormpannen. Deze aanbouw bevat een recente gemetselde schouw met rookuitlaat in eternite.

② Een tweede aanbouw onder zadeldak is opgedeeld in twee delen, het linker deel behoort tot woning nr. 75 en het rechterdeel behoort tot woning nr. 76. Het dakje is aan de kant van woning nr. 76 belegd met grijze gesmoorde Vlaamse pannen. Langs de zijde van woning nr. 75 heeft men de achterste zijde van het dakvlak naderhand volledig aangepast: het werd herlegd met hedendaagse stormpannen, het dakvlak werd bovendien verlengd, met een flauw hellend dak boven de tuinaanbouw van woning nr. 75. Het opgaand metselwerk van de tuingevel is bedekt met een storende recente kunststof bekleding. De gevel is opengewerkt met één recent houten venster met kleinhoutverdeling. In de kopse noordgevel zit een bouwspoor van een dichtgemetselde deuropening. Deze aanbouw is opgetrokken in handvormstenen in kruisverband. De topgevel is gecementeerd.

③ Deze aanbouw behoort tot woning 76 en is enkel toegankelijk via de tuin van deze woning. De tuingevel loopt naadloos over in de tuinmuur tussen de twee percelen. Enkel de zichtbare tuinzijde was gekaleid. In het washuis is een volledig intact gemetste wastobbe uit de 19de eeuw bewaard. Deze aanbouw is opgetrokken in handvormstenen in kruisverband, dezelfde stenen werden gebruikt voor het dichtmetselen van de gevelopeningen in aanbouw nummer 2. De aanbouw is opengewerkt aan de kant van woning nr. 76 met waardevol schrijnwerk van één rechthoekige vensteropening en een toegangsdeur. De opendraaiende vleugels van het venster zijn onderverdeeld in 8 ruitjes met ijzeren glasroedes. De deur is afgewerkt met brede groen geschilderde planken. Het bovenlicht is atypisch afgewerkt met een fraaie diagonale onderverdeling in getrokken glas en fijne glasroedes. De aanbouw zit onder een zadeldak zonder zolderluik. Het dak is belegd met grijze gesmoorde en enkele rode Vlaamse pannen. Langs de achterzijde bevindt zich een gemetselde schouw (van de wasketel) die verhoogd werd met een grespijp.

(2) Appreciatie

De drie aanbouwen zijn waardevolle historisch gegroeide aanbouwsels en dienen bewaard te blijven, met aandacht voor het behoud van de bouwsporen. De aanbouwen, opgetrokken in handvormstenen, klimmen op tot in de 19de eeuw of ouder, en behoren tot het oudste type, bestaande uit dwarse (halve) aanbouwen met zadeldak.

Aanbouw ① is waardevol maar verbouwd, om de erfgoedwaarde te herstellen worden volgende suggesties gemaakt:

- Verwijderen van storende rookuitlaat-pijp (mogelijk asbest)
- Witte kalei laag te verwijderen of te herstellen
- Verwijderen van het recent schrijnwerk van de deur en mogelijkheid tot vervangen met recuperatiedeur van toilethuisje

Aanbouw ② is waardevol maar werd verbouwd, om de erfgoedwaarde te herstellen worden volgende suggesties gemaakt:

- Verwijderen van de witte bekleding zodat het opgaand metselwerk opnieuw zichtbaar is.
- De wijze waarop het dakvlak langs de zijde van nr. 75 werd aangepast, zou op termijn gecorrigeerd mogen worden na

afb. 33: Tuinmuren en betonnen afschutsel: huidige toestand maart 2022.

afb. 34: Tuinberging met tuinmuur: huidige toestand maart 2022.

vooronderzoek. Overigens werden de pannen aan die zijde veel te vlak gelegd, niet enkel op basis van een bouwhistorische appreciatie maar evenzeer op basis van hedendaagse uitvoeringsnormen (pannen mogen niet onder een hoek kleiner dan 30° gelegd worden...)

- Vervangen van de cementering door baksteenmetselwerk (geveltop op kopse gevel)

Aanbouw ③ *is zeer waardevol*. Het gebouwtje dient men integraal te behouden, met al het buitenschrijnwerk, beglazing en beslag, grijs gesmoorde pannen, gevelankers en gemetste schouw met grespijp van de wastobbe.

03.02.05 TUIN

(1) Beschrijving en appreciatie

Sinds de 17de eeuw bestaat elke begijnhofwoning uit **drie structurele componenten, zijde: woning + tuin + tuinberging**. Deze 3-voudige opbouw vormt dus in wezen een hoofdbestanddeel van elke begijnhofwoning. Dezelfde opbouw is ook in andere begijnhoven terug te vinden, zoals bijvoorbeeld in Hoogstraten en Diest. De tuin van begijnhofwoning nr. 75 is aangelegd met volgende onderdelen die behoudenswaardig zijn of passen binnen de begijnhoftypologie:

- voorjaarsbloeiers: helleborus, grote en kleine sneeuwkllokjes en narcis
- bomen: hulst, lijvige coniferen
- bodembeddekers: maagdenpalm en bosaardbei
- heesters: camelia, taxus
- vaste planten: irissen, rozen
- muurflora: muurleeuwenbek

Volgende planten zijn te verwijderen uit de tuin:

- laurierkers, alsook de klimop
- zaailingen Oosterse karmozijnbes
- schijnaardbei

Gezien de omvang van de coniferen en hulst is een controle door boomspecialist aan de orde (VTA) om de gezondheid van de bomen te monitoren en een gepaste snoei voor te stellen.

03.02.06 TUINMUUR

(1) Beschrijving

In de 17de eeuw werden de tuinen van elkaar gescheiden door een beukenhaag. Later werden er tussen de tuinen ook lage muren gemetseld. De bakstenen tuinmuur tegen de scheidingslijn met woning nr. 74 en 76 is grotendeels gemetst in halfsteensverband met kalkmortel en is bovenaan afgedekt met een gecementeerde muurkap. Enkele delen zijn ouder en gemetst in kruisverband (aan zijde met tuinberging). De knik in de tuinmuur ontstond door de uitbreiding van de tuin toen de nieuwe tuinberging werd gebouwd, dieper op het perceel. De betonschutting tegen de scheidingslijn met woning nr. 74 is niet authentiek, maar wellicht geplaatst als vervanging van een haag.

(2) Appreciatie

De bakstenen tuinmuren worden als waardevol gequoteerd. Dergelijke bakstenen tuinmuren vindt men op verschillende plaatsen terug in het begijnhof en behoren bij de typologie van begijnhoftuinen. De gemetste tuinmuren zijn te behouden en indien nodig te herstellen. De gecementeerde muurkappen worden bij voorkeur vervangen door een meer passender afdekking, bv. dakpannen of aardegebakken tegels cfr. begijnhoftypologie. Waardevolle muurflora, zoals varens en muurleeuwenbek moet behouden blijven. De betonschutting is te verwijderen en te vervangen door een passende haag (bv. een beukenhaag cfr. begijnhoftypologie).

afb. 35: Tuinberging: huidige toestand maart 2022.

afb. 36: Berghokken en koer: huidige toestand maart 2022.

(1) Beschrijving

Het betreft een langgerekt bakstenen volume dat in 1920 samen met de verplaatste achtermuur van de tuin werd uitgebouwd. Het dak is afgewerkt met rode Vlaamse pannen en een zinken hanggoot. Het gebouw is opgetrokken in mechanisch gevormde bakstenen in kruisverband en kalkrijke legmortel. Het originele schrijnwerk is bewaard. De gevel is opengewerkt met twee wit beschilderde vensters met kleinhoutverdeling en centraal één groengeschilderde opgeklampte deur. Er ligt een bakstenen vloer in het interieur. In één hoek staat een restant van een hoekschouw. De binnenwanden zijn bepleisterd met kalkpleister. De dakconstructie bestaat uit vernieuwde balken en machinaal verzaagde kepers. De onderzijde van de pannen is zichtbaar.

(2) Appreciatie

De **tuinberging** is onderdeel van een rij tuinbergingen van naastgelegen woningen en maakt dus deel uit van een ensemble. De typologie van een tuinberging is waardevol en intrinsiek verbonden met het gebruik van het begijnhof. Het buitenvolume van de tuinberging is daarom te behouden, samen met het schrijnwerk, bakstenen vloer, kalkbepleistering, de schouw en bedaking in Vlaamse pannen. Ook het traditioneel behoud van een donkergroene kleur voor de deuren en witte verf voor het houten schrijnwerk van de vensters is te behouden. Op korte termijn moet het opgeslagen hout worden verwijderd, dit is een voedingsbodem voor schimmels, fungi en houtborende insecten.

(1) Beschrijving

Tegen de scheidingslijn met woning nr. 74 staat een berghokje, opgedeeld in twee delen. Dit volume was reeds aanwezig in 1834, zichtbaar op de primitieve kadasterkaart. Het linkerdeel is hoger dan het rechter deel. Het volume is afgedekt met een plat zinken dak waarvan de dakranden zijn voorzien van een witgeschilderde geprofileerde boordplank. Het rechterdeel zit onder een golfplaten dak. Dit volume is een latere uitbreiding van het bestaande buitentoilet. Het linkervolume is opgetrokken in metselwerk in halfsteensverband en afgewerkt met een witte kaleilaag. In de deuropening zit een oude 19de-eeuwse opgeklampte deur met bovenlicht en 19de-eeuwse kruk. Onderaan ligt een blauwe hardstenen deurdorpel. In de deuropening van het rechtervolume zit een gerecupereerde deur, vermoedelijk de oorspronkelijke 18de-eeuwse deur van de aanbouw.

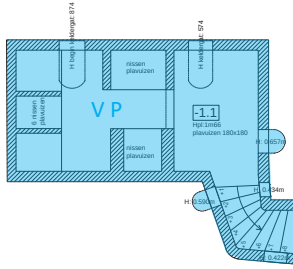
De binnenkoer is belegd met betontegels zonder erfgoedwaarde. Een afvoerputje is bedekt met een gietijzeren rooster met bloemmotief. Voor de aanbouw ② bevindt zich een afgedichte beer- of waterput met blauwe hardstenen putdeksel (is te behouden).

(2) Appreciatie

Vermoedelijk gaat dit om het oud toilet op de binnenkoer. Het huisje werd echter sterk verbouwd zodat er geen sporen van het oud gebruik meer van overblijven. Het bijgebouw is in zo'n erbarmelijke staat dat een sloop overwogen kan worden. Het rechtervolume onder golfplaten dak is recent en af te breken. De gerecupereerde deur van het toilethokje is naar vermoeden de oorspronkelijke 18de-eeuwse deur van de aanbouw. Het is sterk aanbevolen deze waardevolle deur te restaureren en indien mogelijk terug te plaatsen in de aanbouw ter vervanging van het recente schrijnwerk. Deze deur past ook bij het keukenraam.

De binnenkoer dient bewaard te blijven, evenals de restanten van de beer- en waterput en rooster op het afvoerputje. De huidige betontegels zijn niet waardevol en worden bij voorkeur vervangen door een passende verharding.

-1

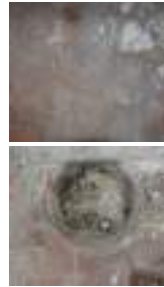
afb. 37: Kelderplan © ARAT architecten.

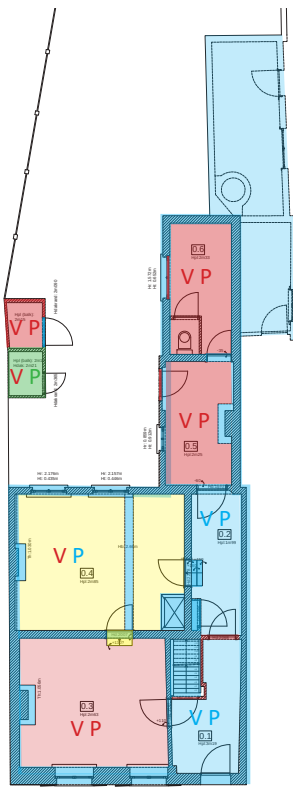
afb. 38: Bakstenen spiltrap.

afb. 39: Nieuwe betonnen gewelfsels.

0

afb. 40: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 41: Inkomhal 0.1: huidige toestand maart 2022.

03.03 INTERIEUR

03.03.01 KELDER

De kelder is deel van de oudste kern van de woning en dateert uit de 17de eeuw. De met een korfbooggewelf overwelfde ruimte situeert zich in het achterste deel van de woning ter hoogte van de achtergevel. De kelder is toegankelijk via een 19de-eeuwse kelderdeur die uitgaat op een verdreven bakstenen keldertrap.

Vloer	oude plavuizen met 1 afvoerputje.
Wanden	gemetseld, afgewerkt met kalkbepleistering en kalkwitsellagen. Voorzien van verschillende voorraad- en kaarsnissen.
Plafonds	bepleisterd korfbooggewelf met kalkwitsellagen en twee oude keldergaten.
Trap	gemetste verdreven, afgewerkt met kalkwitsellagen (gedegradeerd). Vermoedelijke 17de-eeuwse trap maar aangepast in de 19de eeuw.
Schrijnwerk	19de-eeuwse paneeldeur met oude scharnieren, slot en sleutel en een recente deurklink
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde De 17de-eeuwse kelder is deel van de oudste kern en dient daarom zeker bewaard te blijven. De volgende onderdelen zijn te behouden: plavuizenvloer, oud putdeksel, gekalkte en bepleisterde wanden en korfbooggewelf, voorraad- en kaarsnissen, gemetselde trap en 19de-eeuwse paneeldeur met scharnieren en slot.

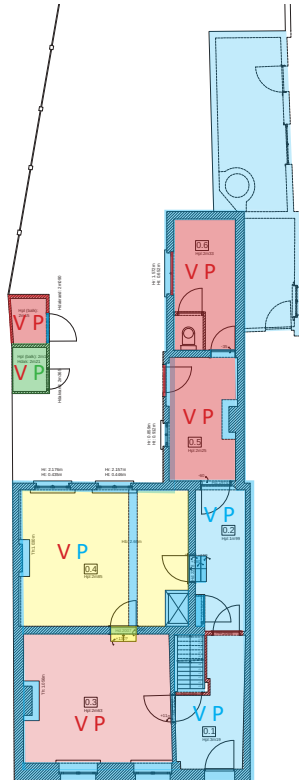
03.03.02 GELIJKVLOERSE VERDIEPING

In de structuur van de gelijkvloerse verdieping is nog deels een Kempisch dorpshuis te herkennen. In de 19de eeuw of het begin van de 20ste eeuw werd de oude (spil)trap vervangen door de huidige rechte steektrap. Kamer 0.4 (opkelder) ligt hoger ten opzichte van de andere kamers, als gevolg van de onderliggende kelder. Tevens is er een klein niveauverschil zichtbaar tussen de inkomhal 0.1 en kamer 0.3.

(1) Inkomhal (0.1)

Vloer	Grote zwarte en witte cementtegels in geometrische vlakken.
Wanden	Kalkbepleistering, gedeeltelijk recent en wit geschilderd. Onderaan zijn de muren afgewerkt met een recente gaglazuurde keramische plint.
Plafonds	Redelijk recente vlakke bepleistering zonder lijstwerk. Witgeschilderd.
Trap	De trap is een rechte steektrap uit de 19de eeuw, in een recentere periode omkast met een lichte wand. De balustrade met versierde trappaal, gedraaide spijlen en gladde handgreep bleef wel bewaard. De traploper is recent. De trapruimte kan afgesloten worden met een beglaasde paneeldeur uit het midden van de 20ste eeuw. Het glas betreft ondoorzichtige structuurbeglazing met bloemvorm motief.
Schrijnwerk	Redelijk recente paneeldeur naar 0.2, beglaasd en voorzien van recente deuromlijsting en beslag. Recente kastjes (nutsleidingen) met kastdeuren draaiend over pianoscharnieren.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de cementtegels, kalkbepleistering op wanden en plafond en de 19de-eeuwse trap met versierde trappaal, gedraaide spijlen en handgreep. Geen erfgoedwaarde De trapomkasting is een 20ste-eeuwse toevoeging en wordt bij voorkeur verwijderd. Eveneens de recente paneeldeur naar gang 0.2. De recente ingebouwde kasten zijn ook storend en te verwijderen, zo zal ook het vloerpatroon opgewaardeerd worden.

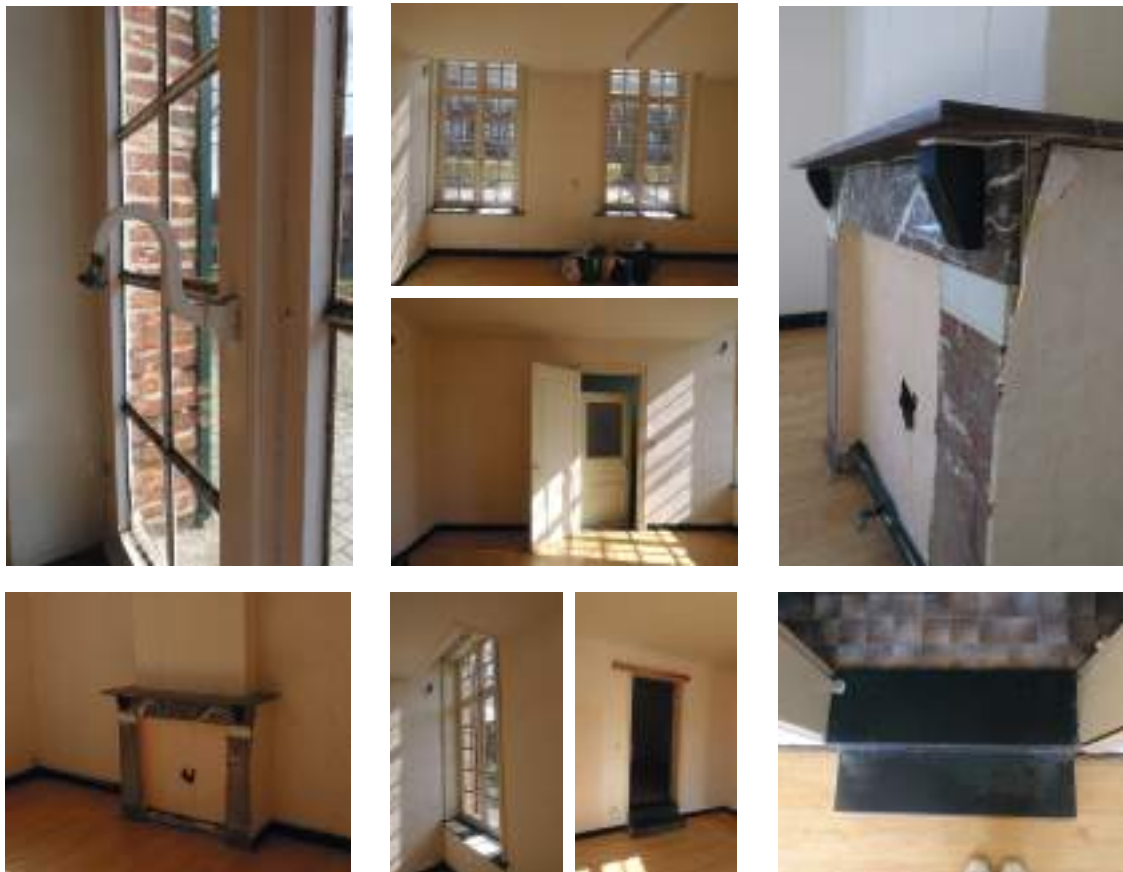
0

afb. 42: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 43: Gang 0.2: huidige toestand maart 2022.

afb. 44: Voorste kamer 0.3: huidige toestand maart 2022.

(2) Gang (0.2)

Vloer	Grote zwarte en witte cementtegels. Rode cementtegels in de deuropening naar de aanbouw (0.5).
Wanden	Bepleisterde en behangen muren, recenter behangpapier, waaronder mogelijk een oude stratigrafie bewaard is. De geglazuurde keramische plint is recent. Boven de omkaste keldertoegang is de achterzijde van de steektrap deels zichtbaar.
Plafond	Vlak bepleisterd plafond, vermoedelijk kalkbepleistering op rinkellatten.
Schrijnwerk	Fraaie 19de-eeuwse deur naar 0.5. De deuropening is aangebracht in de aanvankelijke 17de-eeuwse achtergevel. De paneeldeur is beglaasd, het glas werd in ijzeren glasroedes geplaatst. Het oorspronkelijke insteekslot met gietijzeren deurkrukken is bewaard, een deurkruk is beschadigd. Het glas met bloemfiguren is mogelijk 19de-eeuws. Omkaste keldertoegang met oude paneeldeur. Houten trapje uit de 19de-eeuw naar ruimte 0.4. In recente periode wit geschilderd rond een thans verdwenen traploper. 19de-eeuwse paneeldeur met moderne kruk.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de cementtegelvloeren, oude bepleistering op wanden en plafond (mogelijk op rinkellatten), authentiek schrijnwerk van omkaste keldertoegang met paneeldeur, 19de-eeuwse beglaasde deur naar 0.5, 19de-eeuwse paneeldeur naar 0.4, oorspronkelijke deurbeslag, inclusief sloten, sleutels en gietijzeren deurkrukken en houten trapje. Geen erfgoedwaarde Recente behangsels, modern deurbeslag en rode cementtegels in deuropening.

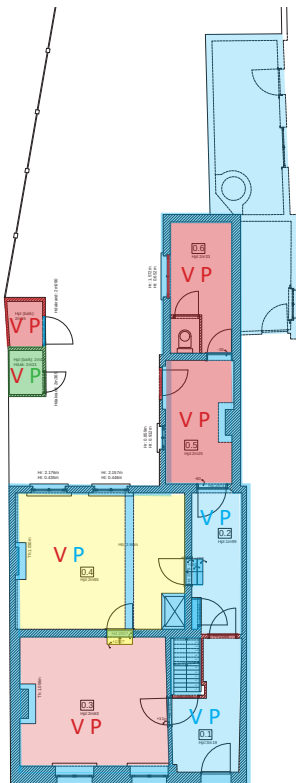
(3) Voorste kamer (0.3)

Vloer	Bedekt met vinyl, hieronder is een oudere vloer bewaard.
Wanden	Bepleisterd en behangen met recent behangpapier. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard. De geglazuurde keramische plint is recent.
Plafond	Recent verlaagd, waardoor de moerbalk thans niet afleesbaar is. Hierboven is een oudere afwerking bewaard.
Schrijnwerk	Twee 19de-eeuwse vensters met ingewerkte knieren en pompspanjolet ingewerkt in de middenstijl van het raam. Hendel in zwanenhalsvorm. Raamtabletten uit blauwe hardsteen, vermoedelijk van recentere makelij. 19de-eeuwse paneeldeur naar 0.1, de oorspronkelijke deuromlijsting is bewaard. De deurklink is van recentere datum. De deur heeft nog een oud insteekslot. Deuropening naar 0.4. De twee traptredes zijn bekleed met blauwe hardsteen, vermoedelijk recent. De deuromlijsting is recent. De deur is verwijderd, te zien aan de overgebleven helften van de paumelles.
Schoorsteen	19de-eeuwse marmeren schoorsteenmantel (Rouge royal met ornamenten in zwart en wit marmer) en bepleisterde boezem, thans met recent behangpapier bekleed.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het authentiek schrijnwerk van de vensters, inclusief het glas en het raambeslag, en de paneeldeur naar 0.1 met deuromlijsting en oud insteekslot, de 19de-eeuwse marmeren schoorsteenmantel en mogelijk de oudere afwerkingslagen die bewaard zijn onder de recente bekledingen (plafond, vloer en wanden). Indifferente erfgoedwaarde Glazuurde keramische plint, bekleding van traptredes in blauwe hardsteen, raamtabletten uit blauwe hardsteen en recente deuromlijsting naar kamer 0.4. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen/te vervangen: verwijderen van verlaagde plafonds en vinylvloer met herstel van de oude vloer, de recente behangsels zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslagen die hieronder bewaard kunnen zijn en het modern deurbeslag is te vervangen naar historisch model.

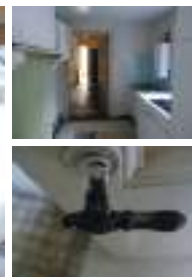
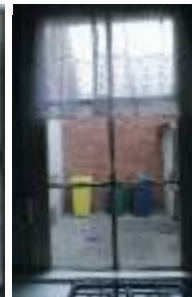

afb. 45: Achterste kamer 0.4: huidige toestand maart 2022.

0

afb. 46: Grondplan © ARAT architecten.

afb. 47: Keuken 0.5: huidige toestand maart 2022.

(4) Achterste kamer (0.4)

Vloer	Bedekt met vinyl, hieronder is een oudere vloer bewaard.
Wanden	Bepoetst en behangen (recent) met een oude witgeschilderde houten plint. Mogelijk is er een oude stratigrafie aanwezig. In de hoek boven de kast is de achterzijde van de steektrap naar de verdieping zichtbaar en onderaan de kast is de achterzijde van de trapkast van de kelder zichtbaar. De kast - van 18de-eeuwse makelij - werd hier ingewerkt om dit deels te verbergen.
Plafond	Vlak bepoetst, vermoedelijk op rinkelatten. De moerbalk met balksleutels werd omstuct. Ook het strijkhout tegen de zijgevel is omstuct.
Schrijnwerk	Twee 19de-eeuwse vensters met ingewerkte scharnieren en een pompspanjoet (zichtbaar aangebracht op de middenstijl) met rechte hendel. Houten raamtablet. 19de-eeuwse paneeldeur naar de gang (0.2), waarvan de oude scharnieren en deuromlijsting bewaard bleven. Het insteekslot is oud, maar de deurklinken zijn recent.
Schoorsteen	19de-eeuwse marmeren schoorsteenmantel (Rouge royal met ornamenten in wit marmer) en bepoetste boezem. In recente periode behangen.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het vlak bepoetst plafond, de moerbalk met balksleutels en strijkhout, het authentiek schrijnwerk van de vensters, inclusief het raambeslag, de paneeldeur naar 0.1 met deuromlijsting en oud insteekslot, de 18de-eeuwse ingewerkte kast, de 19de-eeuwse marmeren schoorsteenmantel en mogelijk de oudere afwerkingslagen die bewaard zijn onder de recente bekledingen (vloer en wanden). De bepoetsing van de moerbalk, strijkhout en balksleutel zijn te behouden, gezien balken vaak erg beschadigd werden tijdens het bepoetsen. Onderzoek instellen naar eventuele decoratie op het sleutelstuk onder de pleisterlaag te beslissen na overleg met OE. Indien decoratief sleutelsuk: ontleisteren of doorkijkvenster; indien sleutelstuk zonder decoratie: opnieuw bepoetsen. Indifferente erfgoedwaarde Glazuurde keramische plint, houten tabletten en recente deuromlijsting naar kamer 0.3. Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen: de recente behangsels zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslaag die hieronder bewaard kan zijn, verwijderen van de vinylvloer met herstel van de oude vloer en het modern deurbeslag is te vervangen naar historisch model.

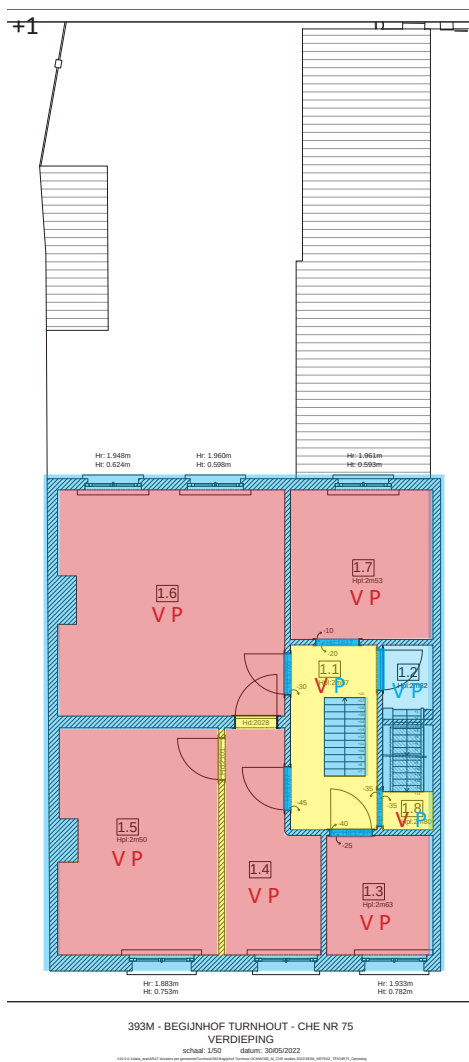
03.03.03 AANBOUW

(1) Keuken (0.5)

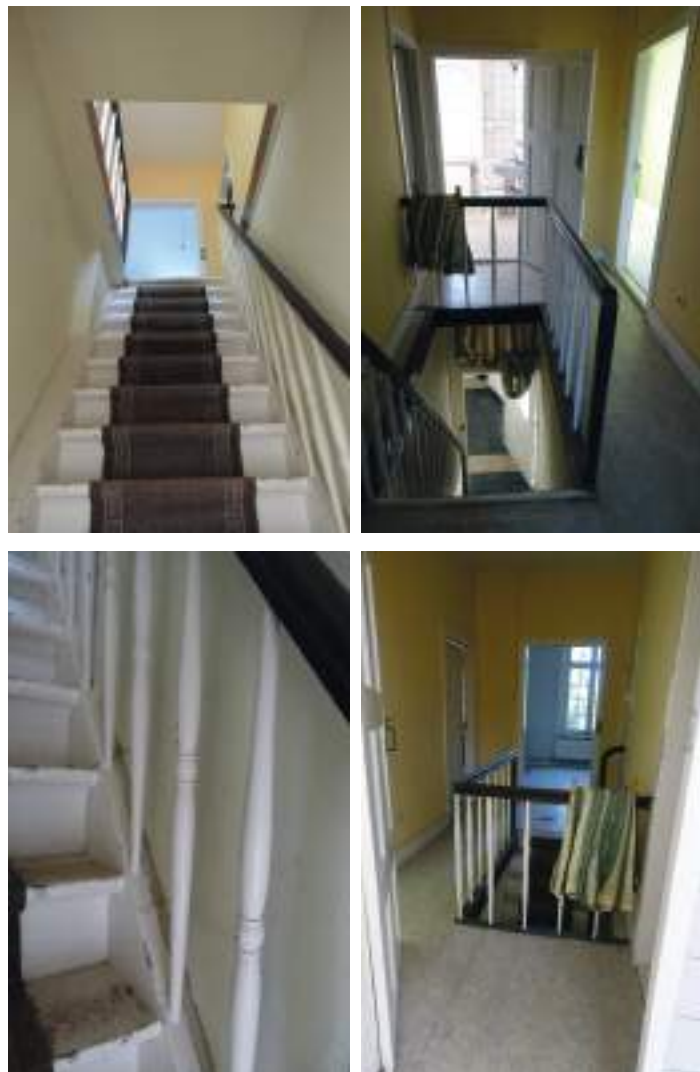
Vloer	Keramische tegels uit de tweede helft van de 20ste eeuw.
Wanden	De wanden zijn bepoetst en behangen. Het behang heeft geen erfgoedwaarde. Mogelijk is hieronder wel een oudere stratigrafie bewaard. Onderaan zijn de wanden afgewerkt met recente keramische tegels. De lichtblauwe tegels boven het aanrecht zijn ook recent.
Plafond	Het plafond is verlaagd met kunststofstroken zonder erfgoedwaarde. Hierboven kan wel een ouder plafond bewaard zijn.
Schrijnwerk	Het raam in de buitengevel is een houten 19de-eeuws venster met ijzeren glasroedes. De buitendeur die naar de tuin leidt is recent en heeft geen erfgoedwaarde. De opgekampte deur naar ruimte 0.6 dateert uit de 19de-eeuw en is voorzien van de oude scharnieren, een bijzondere gietijzeren deurklink en een oud schuifslotje.
Schoorsteen	De schoorsteen is een oud element dat in recentere periode grondig werd verbouwd. Enkel de oude schoorstenen uit natuursteen bleven bewaard. Zo te zien aan de profilering lijken ze wel herplaatst te zijn.

afb. 48: Vertrek 0.6: huidige toestand maart 2022.

afb. 49: Plan verdieping © ARAT architecten.

afb. 50: Trap en overloop 1.1: huidige toestand maart 2022.

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de witstenen geprofileerde consoles van de gemuteerde 17de-eeuwse schouw, het 19de-eeuws authentiek schrijnwerk van het venster met ijzeren roedes naar de binnenkoer en de opgeklampte deur naar ruimte 0.6, inclusief de oude scharnieren, een bijzondere gietijzeren deurklink en een oud schuifslotje en mogelijk de oudere afwerkingslagen die bewaard zijn onder de recente bekledingen (vloer, plafond en wanden). Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen: de recente behangsels/tegelmuren/verlaagde plafonds zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslaag die hieronder/hierboven bewaard kan zijn, verwijderen van de recente tegelvloer met herstel van de oude vloer indien bewaard of plaatsen van tegelvloer naar historisch model.
-------------	---

(2) Nevenruimte met toilet (0.6)

Vloer	Recente vloer met keramische tegels.
Wanden	De wanden zijn bepleisterd en in een recente periode bekleed met behangpapier en een kunststof lambrisering zonder erfgoedwaarde. Hieronder kan een oude stratigrafie bewaard zijn. De lichte wanden rond de toiletruimte zijn ook recent.
Plafond	Het plafond kreeg een recente afwerking van structuurtegels. Daar waar deze beschadigd zijn is de oudere bepleistering op rinkelatten zichtbaar.
Schrijnwerk	Paneeldeur uit de tweede helft van de 20ste eeuw met in het bovenste vlak structuurglas. Venster in de buitengevel met recent houten schrijnwerk.
Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn het 19de-eeuws authentiek schrijnwerk van de opgeklampte deur naar ruimte 0.5, inclusief de oude scharnieren, een bijzondere gietijzeren deurklink en een oud schuifslotje, bepleistering op rinkelatten en mogelijk de oudere afwerkingslagen die bewaard zijn onder de recente bekledingen (vloer en wanden). Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde van de begijnhofwoning te herstellen zijn volgende elementen te verwijderen: de recente behangsels/verlaagde plafonds zijn te verwijderen met aandacht voor de oudere afwerkingslaag die hieronder/hierboven bewaard kan zijn, verwijderen van de recente tegelvloer met herstel van de oude vloer indien bewaard of plaatsen van tegelvloer naar historisch model. De planindeling met toiletruimte en het schrijnwerk van de 20ste-eeuwse deur is niet authentiek en dusdanig ook niet te behouden.

03.03.04 EERSTE VERDIEPING

(1) Trap en overloop (1.1)

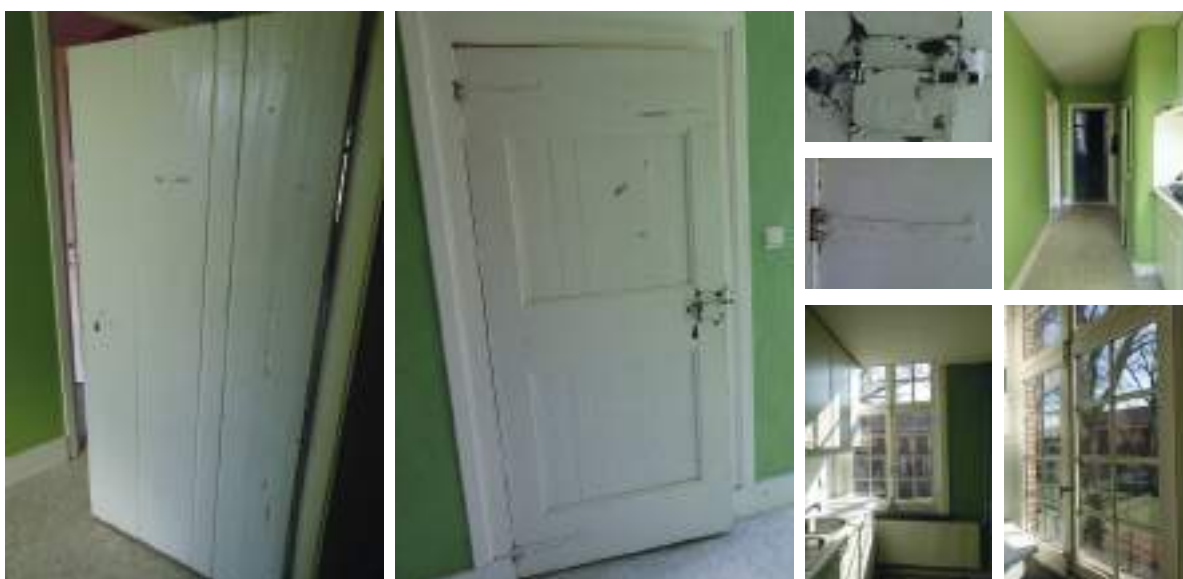
Vloer	Vinyl, hieronder blijft vermoedelijk de oude vloer bewaard
Wanden	Bepoetst en behangen, onderaan afgewerkt met een witgeschilderde houten plint
Plafond	Vlak bepleisterd, vermoedelijk op rinkelatten
Schrijnwerk	Zes deuren, besproken bij de kamers zelf
Trap	Balustrade met gedraaide spijlen

afb. 51: Traphal zolder 1.2: huidige toestand maart 2022.

afb. 52: Vertrek 1.3: huidige toestand maart 2022.

afb. 53: Vertrek 1.4: huidige toestand maart 2022.

Appreciatie	Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn de 19de-eeuwse trap met gedraaide spijlen en balustrade, vlak bepleisterd plafond, mogelijk op rinkellatten en mogelijk de oudere afwerkingslagen die bewaard zijn onder de recente behangsels (wanden). Geen erfgoedwaarde Om de erfgoedwaarde te herstellen is de vinyl vloer te verwijderen en de oude houten vloer indien hieronder bewaard te herstellen; behangsels te verwijderen met aandacht voor de mogelijk oude pleisterlaag en eventueel oude behangpapieren die hieronder bewaard zijn.
-------------	---

(2) Traphal zoldertrap (1.2)

Vloer	Oude plankenvloer.
Wanden	Oude kalkbepleistering met een zwartgeschilderde plint.
Plafond	Kalkbepleistering.
Schrijnwerk	Steile en smalle zoldertrap met zichtbaar achterhout. Oude opgeklampte deur met waardevol deurbeslag: amandelvormige gietijzeren deurkruk

(3) Kleine kamer voorgevel (1.3)

Vloer	Bedekt met vinyl, vermoedelijk is hieronder de oude plankenvloer bewaard.
Wanden	Kamerhoog betegeld met recente keramische tegels.
Plafond	Bepleisterd en verlaagd. Afgewerkt met een recente gipsen lijst.
Schrijnwerk	Oude paneeldeur met waardevol deurbeslag: twee kruisgehengen, een hefslot en een handgesmede deurgreep met duimbediening die versierd is met schelpmotief. 19de-eeuws vensterschrijnwerk met authentiek beslag (ingewerkte scharnieren en twee schuifgrendels en greep op de middenstijl) en een houten raamtablet.

(4) Middelste kamer voorgevel (1.4)

Vloer	Bedekt met vinyl, vermoedelijk is hieronder de oude plankenvloer bewaard
Wanden	Bepleisterd en behangen (recent) met witgeschilderde houten plint. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard.
Plafonds	Vlak bepleisterd zonder lijstwerk, verlaagd.
Schrijnwerk	Oude opgeklampte deur met waardevol deurbeslag: fijn gesmeed sleutelplaatje, oud opdekslot, twee kruisgehengen. 19de-eeuws vensterschrijnwerk met authentiek beslag (ingewerkte scharnieren en twee schuifgrendels en greep op de middenstijl) en natuurstenen raamtablet. Deur naar kamer 1.5 uit de jaren 1930-1950 met beglaasd paneel ingevuld met structuurglas

(5) Grote kamer voorgevel (1.5)

Vloer	Bedekt met vinyl, vermoedelijk is hieronder de oude plankenvloer bewaard.
Wanden	Bepleisterd en behangen (recent) met witgeschilderde houten plint. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard.
Plafonds	Vlak bepleisterd zonder lijstwerk, verlaagd. (zichtbaar aan het venster in de voorgevel)

afb. 54: Traphal zolder 1.5: huidige toestand maart 2022.

afb. 55: Vertrek 1.6: huidige toestand maart 2022.

afb. 56: Vertrek 1.7: huidige toestand maart 2022.

Schoorsteen	Eenvoudige zwartgeschilderde mantel met houten en bepleisterde elementen. De boezem is bepleisterd en met recent behang bekleed.
Schrijnwerk	19de-eeuws vensterschrijnwerk met authentiek beslag (ingewerkte scharnieren en twee schuifgrendels en greep op de middenstijl) en natuurstenen raamtablet.

(6) Grote kamer achtergevel (1.6)

Vloer	Bedekt met vinyl, vermoedelijk is hieronder de oude plankenvloer bewaard
Wanden	Bepkeisterd en behangen (recent) met witgeschilderde houten plint. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard.
Plafonds	Vlak bepleisterd zonder lijstwerk, vermoedelijk licht verlaagd.
Schoorsteen	Eenvoudige houten schoorsteenmantel, zwart geschilderd. De boezem is bepleisterd en met recent behang bekleed.
Schrijnwerk	Oude opgeklampte deur met waardevol deurbeslag: fijn gesmeed sleutelplaatje, oud opdekslot, twee kruisgehengen. Paneeldeur naar kamer 1.4, begin 20ste eeuw met paumelles, bewaard slot en recentere deurklink. Twee 19de-eeuwse vensters met authentiek beslag (ingewerkte scharnieren en pompspanjolet in opdek op middenstijl met rechte hendel) en houten raamtabletten.

(7) Kleine kamer achtergevel (1.7)

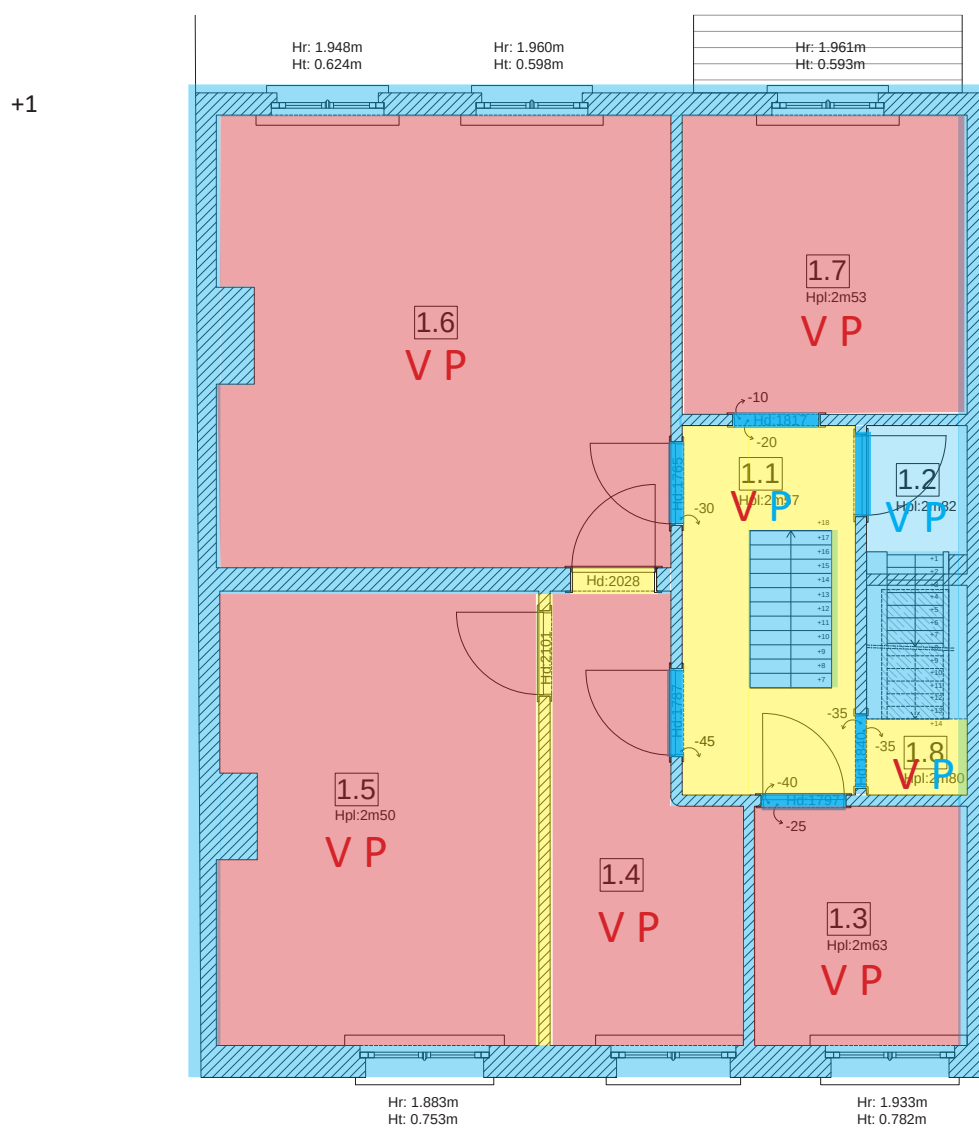
Vloer	Bedekt met vinyl, vermoedelijk is hieronder de oude plankenvloer bewaard
Wanden	Bepkeisterd en behangen (recent) met witgeschilderde houten plint. Mogelijk is er een oude stratigrafie bewaard.
Plafonds	Vlak bepleisterd zonder lijstwerk, vermoedelijk licht verlaagd.
Schrijnwerk	19de-eeuws vensterschrijnwerk met authentiek beslag (ingewerkte scharnieren en pompspanjolet in opdek op middenstijl met rechte hendel) en houten raamtablet. Deuropening naar de overloop met houten deurdorpel. De deurvleugel zelf is verdwenen. Er zijn nog scharnierpunten zichtbaar, die vormelijk overeenkomen met de deurscharnieren van kamer 1.6. Er is een eenvoudige houten deuromlijsting bewaard.

(8) Bergplaats onder de trap (1.8)

Vloer	Bedekt met vinyl. Vermoedelijk hieronder een oude plankenvloer.
Wanden	Bepkeisterd met oude kalkbepkeistering en een grijsgechilderde lambrisering met donker biesje. Het achterhout van de zoldertrap is behangen.
Plafond	Bepkeistering. Tegen de zijgevel is een deel van het omstucte strijkhout zichtbaar.
Schrijnwerk	Oude opgeklampte deur met authentiek opdekslot, amandelvormige gietijzeren deurknop ter bediening van het hefslot, twee kruisgehengen.

afb. 57: Vertrek 1.8: huidige toestand maart 2022.

afb. 58: Plan verdieping met aanduiding van waardebepaling © ARAT architecten.

(9) **Appreciatie eerste verdieping**

Ruimteconfiguratie

De huidige indeling van de verdieping is het resultaat van een 19de-eeuwse verbouwing van een oudere indeling. Het is echter niet mogelijk met zekerheid te stellen wat die oude indeling was. Bovendien vormt de 19de-eeuwse bouwphase ook een typische toevoeging aan het interieur en kan het dus niet de bedoeling zijn om een oudere situatie te reconstrueren. Wel kan door middel van stratigrafisch onderzoek bepaald worden welke wanden erg waardevol zijn en welke niet. Mogelijk kunnen enkele tussenverdelingen gesupprimeerd worden, bijvoorbeeld deze tussen kamer 1.4 en 1.5. De twee 20ste-eeuwse deuren mogen verwijderd worden om kamers terug te scheiden.

Hoge erfgoedwaarde

Te behouden elementen zijn:

- De zeer waardevolle opgeklampte deuren, deuromlijsting en deurbeslag: integraal te behouden en te restaureren. Het beslag moet absoluut behouden blijven. Op een aantal plaatsen zijn de staarten van de kruisgehangen bevestigd met moderne schroeven, die beter vervangen kunnen worden door fijne smeedijzeren nageltjes met bolle kop.
- Het waardevolle schrijnwerk van de 19de-eeuwse vensters, inclusief het vensterbeslag en venstertablet: integraal te behouden en te restaureren.
- De houten planken vloeren (ook de vloeren die bewaard zijn onder de vinyl)
- De bepleistering met oude kalkbepleistering en grijsgeschilderde lambriserings met donker biesje
- Respect voor de stratigrafie van de afwerkingslagen. Wanneer nieuwe lagen worden gestript moet steeds de nodige aandacht uitgaan naar de stratigrafie van het gebouw. Het immers zeer waarschijnlijk dat er oude plafonds, oude vloeren en behangpapieren bewaard zijn onder de nieuwe toevoegingen. Wanneer blijkt dat oude behangpapieren bewaard zijn kunnen deze gefixeerd worden en beschermd met Japans papier, alvorens ze weer te bedekken.
- Bouwsporen in de vloer en de houten roostering kunnen meer info bieden over de bouwgeschiedenis van het pand. Zo kan er bv. een oudere raveelconstructie bewaard zijn, die aanduidt waar de vroegere spiltrap stond.
- Schoorsteenkanalen en eenvoudige houten schouwmantel: de eenvoudige schouw heeft op zich eigenlijk geen bijzondere bouwhistorische waarde. Maar zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw indien men hun aankleding zou willen aanpassen. De schouwmantel en de haard moeten wel degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming 'per kamer' en als architecturaal centrum van het lokaal. Men zou bij een restauratie moeten nagaan of de zwarte verflagen origineel zijn of onder deze verflagen andere lagen terug te vinden zijn. (een marmerimitatieschildering zou niet vreemd zijn)

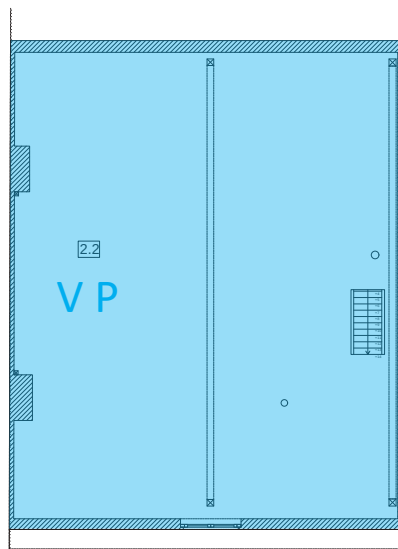
Indifferente erfgoedwaarde

- De onderverdeling tussen kamer 1.4 en 1.5 is een 20ste-eeuwse ingreep en dient niet bewaard te blijven, evenals de twee 20ste-eeuwse paneeldeuren.

Geen erfgoedwaarde

- De vinylvloeren en consoorten zijn storende elementen en moeten worden verwijderd. Bij restauratie moet men de houten vloeren die hieronder bewaard zijn herstellen. Men voert hiervoor best materiaaltechnisch onderzoek uit om na te gaan of dat de originele afwerkingslagen onder de recente bekledingen bewaard zijn gebleven.
- Recente behangsels, betegelde wanden en verflagen zijn te verwijderen.
- De inrichting van de kamers 1.3 en 1.4 als badkamer en keuken zijn recente ingrepen en heeft geen enkele historische waarde, evenals de interieurafwerking van deze kamers. De keuken en badkamer zijn ook afgeleefd en worden bij voorkeur verwijderd.

+2

afb. 59: Plan zolderverdieping © ARAT architecten.

afb. 60: Zoldervertrek: huidige toestand maart 2022.

Vloer	Houten plankenvloer met brede boomplanken. Zolderluik met schuifslot boven de trap. De vloer wordt ontsierd door elektriciteitskabels.
Wanden	Baksteenmetselwerk met kalei of kalkbepleistering, plaastelijk 'hersteld' met cementering. Schoorsteenkanalen die onderdaks samenkomen. In de topgevels zijn geen bouwsporen zichtbaar van een gewijzigde dakhelling of uitbreiding van de woning. Deze kunnen wel door de bepleistering aan het zicht onttrokken zijn.
Dakconstructie	Dakconstructie bestaande uit driedelige eikenhouten spanten (nokgebint, vlieringgebint en zoldergebint) aangevuld met recentere naaldhouten elementen waaronder de gordingen, kepers en panlatten. Enkel het dakvlak aan de achtergevel heeft een onderdak. De eikenhouten spanten bestaan uit getelmerkte onderdelen, vastgezet met pen-in-gatverbindingen. Het spantbeen van het zoldergebint bestaat uit kromhout.
Schrijnwerk	Oude opgeklampte zolderdeur met gietijzeren amandelvormige deurknop en lipslot. Onderaan werd de deur hersteld dmv. aanscherpen. Houten dakkapel met twee opendraaiende raamvleugels met kleinhoutverdeling.
Appreciatie	Belangrijk is dat de houten kapconstructie, de muurbepleistering, de gemetste schouwen, oude vloerplanken in samenhang met de houten vloerkepers en origineel schrijnwerk bewaard blijven. - De natuurlijke verlichting zal beperkt moeten blijven. Het inbrengen van meer daglicht ligt gevoelig: het ene dakraam aan de voorgevel kan men behouden, nieuwe dakkapellen bijplaatsen is sterk af te raden en zal waarschijnlijk niet vergund worden omdat de pleinzijde van het begijnhof als stadsgezicht én Werelderfgoed is erkend. Het is daarbij belangrijk dat de bestaande harmonie gerespecteerd wordt en één van de karakteristieken van het Turnhoutse begijnhof is dat de zolders op enkele spaarzame uitzonderingen na, niet uitgebouwd werden met dakkapellen of zwaar uitgebouwde dakvolumes. Langs de achtergevel kan men hier wél dakramen bijplaatsen en voldoende licht betrekken op de zolder. Enkel met dakvlakramen naar historisch model en met beperkte grootte en een gezamenlijke aanpak voor de vijf woningen. Hoge erfgoedwaarde Te behouden elementen zijn: - Eikenhouten dakgebint uit driedelige spanten (kromhouten) - Houten plankenvloer met brede boomplanken en zolderluik, inclusief beslag. - Baksteenmetselwerk met kalei of kalkbepleistering - Schoorsteenkanalen - Steile houten zoldertrap met achterhout - Opgeklampte zolderdeur, inclusief beslag - Houten dakkapel met dakvenster met kleinhoutverdeling Geen erfgoedwaarde - Onderdak - Herstellingen met cementering - Zichtbare bedrading en elektriciteitskabels

HOOFDSTUK 04

BOUWFYSISCHE ANALYSE

afb. 61: Bedaking aanbouw 2 en 3: huidige toestand maart 2022.

04.01 EXTERIEUR

04.01.01 BEDAKING

(1) Hoofdvolume

Het pannendak van het hoofdvolume en het natuurleien dak van de dakkapel verkeren in algemene goede staat. Nazicht en herstel verzakking pannen, aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk. Herstellen houdt o.a. in de beschadigde en sterk verweerde pannen vervangen door soortgelijke exemplaren en nokpannen aanwerken met een kalkrijke mortel, bij voorkeur met toevoeging van een wapeningsvezel (bv. koehaar of een modern equivalent). De nokpannen kunnen op termijn vervangen worden door een passender model, cfr. de andere woningen in de woninggroep. De aansluitingen van het dakvenster moeten worden nagezien. De aansluiting t.o.v. de schouw dient nagekeken te worden. Op termijn zouden de mechanische pannen aan de achterkant terug vervangen moeten door Vlaamse pannen.

(2) Aanbouw

Het gemeenschappelijk plat dak met woning nr. 76 werd reeds vernieuwd: de zinken bekleding werd vervangen door soepele bitumen. Het dak verkeert in goede staat. Het dakvlak van aanbouw 2 werd vernieuwd met stormpannen maar de helling werd eveneens aangepast. Deze is te flauw waardoor makkelijk regen onder de pannen wordt geblazen. Men moet het onderdak waterdicht maken. De eindpannen op de zijgevel en de nokpannen werden met cementmortel aangevoegd: deze komt los en barst te gemakkelijk. De aansluiting moet hervoeegd worden met een kalkrijke mortel, bij voorkeur met toevoeging van een wapeningsvezel (bv. koehaar of een modern equivalent). De cementeringen moeten verwijderd worden, die eveneens schadelijk zijn voor het metselwerk.

Na het verwijderen van de kunststof gevelbekleding is verder onderzoek nodig om de bouwfasen van de aanbouw te kunnen achterhalen en de waarde van de vermoedelijke uitbreiding en knik in het dak (om te bepalen of de dakhelling te herstellen of te behouden is). De recente afwerkingslagen (vals plafond, behangsels, recente tegels) in het interieur moeten gestript worden zodat men de authentieke afwerking hieronder/boven kan bestuderen. De valse bekleding aan de buitengevel moet verwijderd worden zodat men de bouwsporen in het opgaand metselwerk kan analyseren.

Bij aanbouw 3 liggen de Vlaamse pannen niet meer strak in verband. Nazicht en herstel verzakking pannen, aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk. De eindpannen op de zijgevel en de nokpannen werden bij aanbouw 2 en 3 ook met cementmortel aangevoegd.¹⁰ De cementering is te verwijderen en herop te voegen met kalkrijke mortel. De nokpannen moeten herlegd en hervoeegd worden. De afdekking van de gemetste overdakse schouw bij aanbouw 3 is verschoven. Als de schouw niet meer gebruik zal worden kan men ze best volledig dicht maken zodat er geen regeninslag voorkomt.

- Herplaatsen verschoven en uitgezakte pannen, afdichten van eventuele lekken
- Vervangen van sterk verweerde pannen
- Ontmossen van de leien waar nodig
- Nazicht en herstel aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk
- Verwijderen van cementeringen en heropvoegen met kalkrijke mortel.
- Nazicht van de nok en herstelling van losgekomen nokonderdelen
- Nazicht aansluitingen loden slabben
- Onderdak van aanbouw 2 waterdicht maken
- Dichtmaken van de overdakse schouw

¹⁰ Aanbouw 3 behoort tot woning nr. 76 maar wordt hier ook besproken omdat het deel uitmaakt van de aanbouwen. De linkerhelft van aanbouw 2 behoort wel bij woning nr. 75 en het rechterdeel bij woning nr. 76.

afb. 62: Schrijnwerk voorgevel: huidige toestand maart 2022.

afb. 63: Kelderopeingen en restanten luikbeslag achtergevel: huidige toestand maart 2022.

afb. 64: Storende elementen van de aanbouw: muurbekleding, schouwpijp en nieuwe deur: huidige toestand maart 2022.

04.01.02 OPGAAND METSELWERK

Het opgaand metselwerk van het hoofdvolume verkeert in goede staat, met plaatselijk uitgespoeld of verdwenen voegen. Het opgaand metselwerk van de aanbouwen hebben wel een aantal gebreken die dringend hersteld dienen te worden. De voegen zijn sterk uitgespoeld ter hoogte van de kopse gevel van aanbouw 2 en 3. Cementeringen ontsieren het metselwerk. Dit moet in de toekomst vermeden worden, men moet kalkmortel gebruiken (geen kalkcementmortel).

- Behoud/ zichtbaar laten van bouwsporen en bouwnaden in het metselwerk
- Verwijderen van cementvoegen en cementeringen die schadelijk zijn voor het metselwerk
- Herstel uitgespoeld voegwerk en weggevalen voegen opgaand metselwerk in kalkrijke mortel
- Herstel en inbinden van scheuren in opgaand metselwerk
- Nazicht en herstel aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk

04.01.03 SCHRIJNWERK

Gezien de bouwhistorische waarde van het bewaarde buitenschrijnwerk in de voorgevel, de achtergevel, aanbouwen en tuinberging moet er getracht worden dit integraal te behouden. In het algemeen is het schrijnwerk in het verleden relatief goed onderhouden. Men zal wel rekening moeten houden met een gedetailleerd nazicht en punctueel herstel van aangetaste en verzwakte delen. De verflagen zijn erg verschaald en bladeren af, waardoor het houtwerk verweerd en ijzeren glasroeden roesten. Ontroesten en herschilderen van ijzeren onderdelen in correcte kleur en compatibele roestwerende verf en hernemen van verschaalde verflagen in correcte kleur.

- Behoud en restauratie van origineel schrijnwerk (deuren, vensters en luiken, dakkapel)
 - Gedetailleerd nazicht en punctueel herstel van aangetaste en verzwakte delen
 - Verwijderen van slordige en verweerde mastiek en hernemen
 - Verwijderen van slordige overschilderingen op het glas
 - Integraal behoud van de mondgeblazen ruiten
 - Ontroesten van de ijzeren glasroedes
- Hernemen van verschaalde verflagen van schrijnwerk in correcte kleur (wit voor vensters; groen voor deuren)
 - Na herstel van de ondergrond
 - Na goede voorbereiding van de ondergrond: schuren, afwassen en laten drogen
 - In dampdoorlatende verf
- Ontroesten en herschilderen van ijzeren onderdelen in correcte kleur en compatibele roestwerende verf (o.a. deurbeslag, luikbeslag, ijzeren glasroedes, voetschraper en restanten trekbel)
- Onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...)

04.01.04 VOORGEVEL

De voorgevel verkeert in goede staat, maar er zijn een aantal gebreken die op korte en middellange termijn aangepakt moeten worden:

- Nazicht en herstel dakbedekking, vervangen van de nokpannen door passender model
- Nazicht en herstel van de leibedekking van de dakkapel
- Hernemen van verschaalde witte verflaag van de kroonlijst en houten gootklossen
- Punctueel herstel aan de bepleistering onder de kroonlijst
- Herstel van het voegwerk in passende kalkrijke mortel (lange termijn)
- Heropvoegen van verdwenen voegen aan de hardstenen lekdrempels in kalkrijke mortel (watersijpeling)
- Herstel van de mortelzomen in kalkrijke mortel

04.01.05 ACHTERGEVEL

De achtergevel verkeert in goede staat maar er zijn enkele gebreken en storende elementen die op termijn aangepakt moeten worden. Het bewaard luikbeslag is roestig en moet onmiddellijk een roestwerende behandeling krijgen.

afb. 65: Kelderpeilingen en restanten luikbeslag achtergevel: huidige toestand maart 2022.

afb. 66: Beschadigde deur toiletkotje.

afb. 67: Te recupereren
waardevolle deur.

afb. 68: Plafondafwerking balken (links) en
storende afwerking met golfplaten (rechts)

- Nazicht en herstel dakbedekking, op termijn de mechanische pannen terug vervangen door Boomse pannen
- Verwijderen van recente witte verflaag (begane grond)
- Ontroesten en behandelen van geërodeerde gevelankers en (luik)beslag
- Behoud van sporen van bepleisterde speklagen en metselaarssteken. Indien nodig consolideren
- Herstel van kelderopeningen met schrijnwerk naar historisch model
- Eventueel terugplaatsen van verdwenen buitenluiken naar historisch model (het origineel luikbeslag is behouden)

04.01.06 AANBOUWEN

Het voegwerk van de kopse gevels zijn sterk uitgespoeld. Bij herstel moet gebruik worden gemaakt van een kalkmortel. Ook het aansmeren van de eindpannen met cementmortel moet vermeden worden. De cementeringen dienen verwijderd te worden en vervangen door baksteenmetselwerk met kalkmortel.

- Verwijderen van storende schoorsteenpijp
- Verwijderen van de kunststof gevelbekleding
- Verwijderen van cementering en vervangen door baksteenmetselwerk met kalkmortel
- Verwijderen van het recent schrijnwerk van de deur en mogelijkheid tot vervangen met recuperatiedeuren van toilethuisje

04.01.07 TUINMUREN

Het voegwerk van de tuinmuur moet systematisch worden nagezien en hersteld. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van te harde cementmortel vermeden te worden. De betonnen platen die dienen als tuinmuur moeten op termijn vervangen worden met een meer passende invulling, bij voorkeur vervangen door een beukenhaag.

- Behoud en herstel van gemetste tuinmuren
- Behoud van waardevolle muurflora zoals varen en muurleeuwenbek
- Vervangen van gecementeerde muurkappen door mee passende afdekking, bv. dakpannen of aardgebakken tegels
- Verwijderen van recente tuinafsluiting (betonnen schutbomen) en vervangen door haag.

04.01.08 TUINBERGING

Het schrijnwerk van de vensters moet dringend gerestaureerd worden. De verflaag is erg verschaald met ingerot hout tot gevolg. Het opgaand metselwerk is ter hoogte van de deuropening beschadigd. Enkele pannen zijn verzakt.

- Herstel van historisch waardevolle tuinbergingen van het type laagbouw met aflopend dak uit Vlaamse pannen
- Nazicht en herstel verzakking pannen, aansluiting dakbedekking en opgaand muurwerk
- Herstel van opgaand metselwerk in kruisverband
- Herstel van uitgespoeld voegwerk in kalkrijke mortel
- Herstel van historisch schrijnwerk
- Herstel van kalkbepleistering (interieur)
- Verwijderen van opgeslagen hout in het interieur

04.01.09 BERGHOKKEN

Het voormalig toilethuisje is in zo een erbarmelijke staat dat een sloop overwogen kan worden. De typologische kenmerken van het buitentoilet of 'huisken' zijn ook niet bewaard. Het huisje heeft hierom maar een geringe bouwhistorische waarde. De houten toiletdeur van het linkervolume is in zo een slechte staat dat het herstel niet waard is. De gerecupereerde deur van het tweede hokje is naar vermoeden de oorspronkelijke 18de-eeuwse deur van de aanbouw. Bij voorkeur wordt deze deur gerestaureerd en teruggeplaatst in de aanbouw.

- Afbreken toilethuisje met behoud van de rechtse deur (te plaatsen in de aanbouw)

afb. 70: Losgekomen kalkpleister t.g.v. vochtinfiltratie: kelder, huidige toestand maar 2022.

afb. 69: Details begane grond: huidige toestand maar 2022.

04.01.10 BINNENKOER

- Behoud/opwaardering van de binnenkoer
- Betontegels vervangen door bakstenen/plavuizen of kasseien vloer (indien gewenst)
- Wilde plantengroei verwijderen

04.02 INTERIEUR

04.02.01 KELDER

Als gevolg van de vochtschade zijn de kalkverflagen/kalkbeplesitering op vele plaatsen losgekomen. Een echte waterdichte bekleding op basis van cement is hier uit den boze: men aanvaardt best de lichte verkleuringen en de beperkte capillaire vochtinfiltratie als een onvermijdelijke karakteristiek van dergelijke oude bakstenen kelder. Op de plaatsen waar de kalkpleister los kwam ten gevolge van opstijgend vocht dient de kalklaag te worden hersteld. Punctueel herstel bakstenen keldervloer. Te allen tijde vermijden dat historisch waardevolle kelders gereduceerd worden tot technische kruipruimtes. De tralies zijn verroest of ontbreken. Deze moeten volledig vernieuwd worden naar analogie met bestaand model.

- Herstellen van kalkbeplesitering wanden, nissen, schabben en plafond
- Indien nodig, herschilderen met dampopen kalkverf
- Herstel van bakstenen vloer en keldertrappen
- Restauratie van tralies kelderopeningen naar historisch model
- Herstel houten schrijnwerk van kelderramen en kelderopeningen

04.02.02 BEGANE GROND

(1) Traphal

De inkomhal en het trappenhuis zijn in goede staat. Een preventief curatieve houtbehandeling is aangewezen voor het trappenhuis. Men zou bij een toekomstige restauratie moeten nagaan of onder de witte verflagen andere beits- of verflagen zijn terug te vinden. De afwerkingslagen van het trappenhuis zouden dan op lange termijn hersteld kunnen worden naar de resultaten van het stratigrafisch vooronderzoek. Dit geldt ook voor de houten paneeldeuren. Preventief curatieve houtbehandeling voor het trappenhuis. De lichte trapwand met 20ste-eeuwse afsluitdeur wordt bij voorkeur verwijderd.

- Herschilderen van trappen op termijn op basis van kleuronderzoek
- Verwijderen van lichte trapwand en 20ste-eeuwse trapdeur

(2) Vertrekken

De vertrekken zijn gerenoveerd en verkeren in goede staat. De vloeren zijn vernieuwd, plafonds verlaagd en de wanden behangen. Plaatselijk komen behangpapieren los. De nieuwe afwerkingslagen moeten verwijderd worden. Enkel het schrijnwerk, de omstucte balk, de houten ingebouwde kast, de witstenen consoles en de marmeren schouwmantels zijn nog authentiek. Het schrijnwerk van de vensters met ijzeren glasroeden bevindt zich in goede staat. De witte verflaag aan de ijzeren roedeverdeling schilfert op enkele plaatsen lichtjes af, ook de mastiek is verouderd. Punctueel herstel schrijnwerk van de vensters en onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...). De schouwmantels bevinden zich in goede staat, op termijn punctueel herstel. De storende bekleding (behang) op de schouwen moet verwijderd worden. In kamer 0.4 bevindt zich een waardevolle 18de-eeuwse houten kast die gerestaureerd dient te worden.

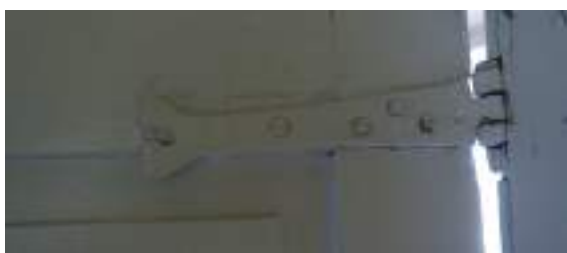
De recente vloerbekleding moet verwijderd worden en er wordt bij voorkeur terug een houten vloer in de kamers en tegelvloer gelegd in de aanbouw. Men voert best hiervoor materiaaltechnisch onderzoek uit om na te gaan of dat de originele afwerkingslagen onder de recente bekledingen bewaard zijn gebleven en te herstellen zijn. Indien dit niet het geval is, kan er best geopteerd worden voor zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon. De recente uitvoering van deze tegels leunen immers sterk aan bij de originele cementtegels en zijn daarom een waardevol alternatief. De authentieke cementtegels in de hal zijn wel bewaard en dienen waar nodig hersteld te worden. De verlaagde plafonds zijn storend en worden best bij een toekomstige restauratie verwijderd. Mogelijk is de originele afwerkingslaag hierboven bewaard.

afb. 72: 18de-eeuwse ingebouwde kast: huidige toestand maar 2022.

afb. 71: Detail: begane grond: huidige toestand maar 2022.

afb. 73: Detail historisch sluitwerk deurbeslag: huidige toestand maar 2022.

- Behoud en punctueel herstel cementtegels
- Verwijderen van storende tegels (in aanbouw) en vervangen met zwarte en witte cementtegels van klein formaat en gelegd in dambordpatroon of planken vloeren, die passen in de historische context van het gebouw
- Verwijderen van storende vloerbekledingen en herstel houten vloer
- Verwijderen van verlaagde plafonds en herstel van origineel plafond
- Punctueel herstel van schrijnwerk van de vensters en deuren en onderhoud hang- en sluitwerk
- Verwijderen van storend beslag en vervangen met passend beslag naar historisch model
- Behoud en punctueel herstel van historisch waardevolle haarden (witstenen consoles en marmeren mantels)
- Behoud/ restauratie houten ingebouwde kast, onderhoud hang- en sluitwerk en verwijderen van bekledingen in vinyl
- Verwijderen van recente behangsels en herstel van origineel pleisterwerk

04.02.03 VERDIEPING

De traphal en de kamers zijn in relatief goede staat. De wanden zijn behangen met storend behangpapier, de vloeren bekleed met vinyl, beide afwerkingslagen zonder erfgoedwaarde. Het behangpapier komt los op verschillende plaatsen. Bij voorkeur wordt het behang verwijderd, alsook de vloerbekleding in alle kamers. De plankenvloer hieronder moet vervolgens gerestaureerd worden. De schouw is ook bekleed met een zeer storend behangpapier dat verwijderd moet worden. De houten mantels dienen waar nodig hersteld.

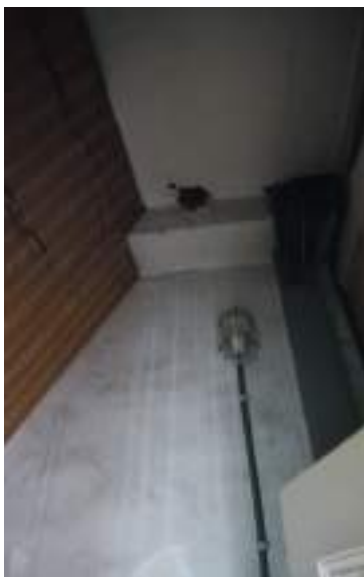
- Verwijderen storend behangpapier, met de nodige aandacht voor de stratigrafie van de muur en oudere behangpapieren die mogelijk hieronder bewaard blijven. Afwerking van de wanden met een eenvoudige houten plint.
- Verwijderen van vloerbekleding in vinyl en herstel originele plankenvloer.

In de traphal van de zolder en de berging achter de zoldertrap is de oude kalkbepoetsing behouden, plaatselijk beschadigd. De plafondafwerking is in goede staat en het (mogelijk authentieke) pleisterwerk moet zoveel mogelijk behouden blijven. Indien er herstellingen nodig zijn moet dit gebeuren met traditionele materialen en technieken.

- Punctueel herstel (kalk)bepoetsing wanden en plafond met traditionele materialen en technieken
- Verwijderen van verlaagde plafonds en herstel van origineel plafond

De opgeklampte deuren en het 19de-eeuws vensterschrijnwerk zijn nog authentiek en verkeren over het algemeen in goede staat. De witte verflaag op de ijzeren roedeverdeling van de vensters schilfert wel lichtjes af, ook de mastiek is verouderd. Punctueel herstel schrijnwerk van de vensters en onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...).

- Restauratie schrijnwerk en onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...).

afb. 74: Details,verdieping: huidige toestand april 2022.

afb. 75: Zolder: huidige toestand maar 2022.

Alle houten structuren moeten grondig worden nagekeken en indien nodig preventief en curatief worden behandeld tegen insecten en schimmels. De hoofdbalken, gordingen en nokbalk moeten zeker op de koppen gecontroleerd worden om zeker te zijn dat ze niet t.g.v. vochtdoorslag aangetast zijn. Als men de schouwen toch niet meer gebruikt kan men deze best bovendaks dichtmaken, gezien de schade die de insijpelende regen kan veroorzaken aan het metselwerk van de schouwen. De schouwen mogen niet worden afgebroken.

- bestrijden van houtaantastende zwammen, schimmels, houtborende insecten en vochtaantasting
- onderhoud en herstel spant- en dakstructuren
- nazicht van balkkoppen en houten draagstructuren

De scheidingsmuur, borstweringsmuren, schouwkanalen, wanden en plafond van de traphal hebben nog de oude (kalk) bepleistering en zijn wit gekalkt. Herstellingen in cementering zijn te verwijderen. Barsten en lacunes in het pleisterwerk dienen hersteld te worden. Punctueel herstel van de afwerkingslagen en opnieuw wit kalken van het opgaand muurwerk, met traditionele materialen en technieken.

- Behoud/ restauratie/ punctueel herstel van waardevolle bepleistering

Punctueel herstel van schrijnwerk en onderhoud hang- en sluitwerk (ontroesten, schoonmaken, smeren, bijstellen,...).

De plankenvloer bevindt zich in goede toestand. De houten plankenvloer dient wel gereinigd te worden. Lacunes in houten vloeren aanvullen met planken naar historisch model, met behoud van bouwsporen.

- Regelmatig verwijderen van vervuilingen en afval op de zoldervloeren
- Restauratie plankenvloer
- Gesaneerde onderdelen vervangen door nieuwe houten onderdelen in gelijkaardige houtsoort

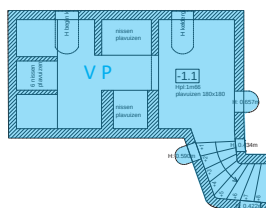
HOOFDSTUK 05

SYNTHESE WAARDESTELLING

- Hoge erfgoedwaarde:** behoud noodzakelijk
- Positieve erfgoedwaarde:** behoud wenselijk
- Indifferente erfgoedwaarde:**
aangepaste vervanging mogelijk
- Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend:**
elementen dienen verwijderd
of vervangen te worden

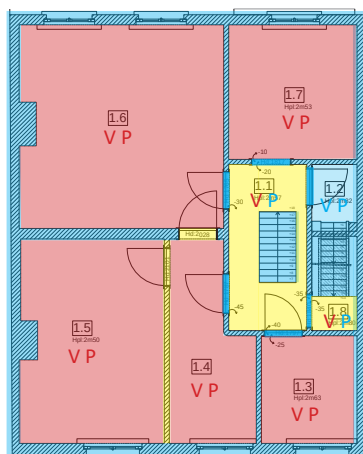
V Waardebepaling vloer
P Waardebepaling plafond

-1

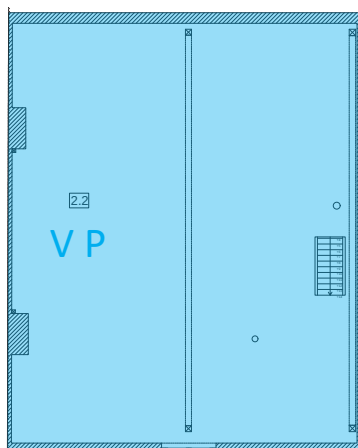
afb. 78: Kelderplan © ARAT architecten.

+1

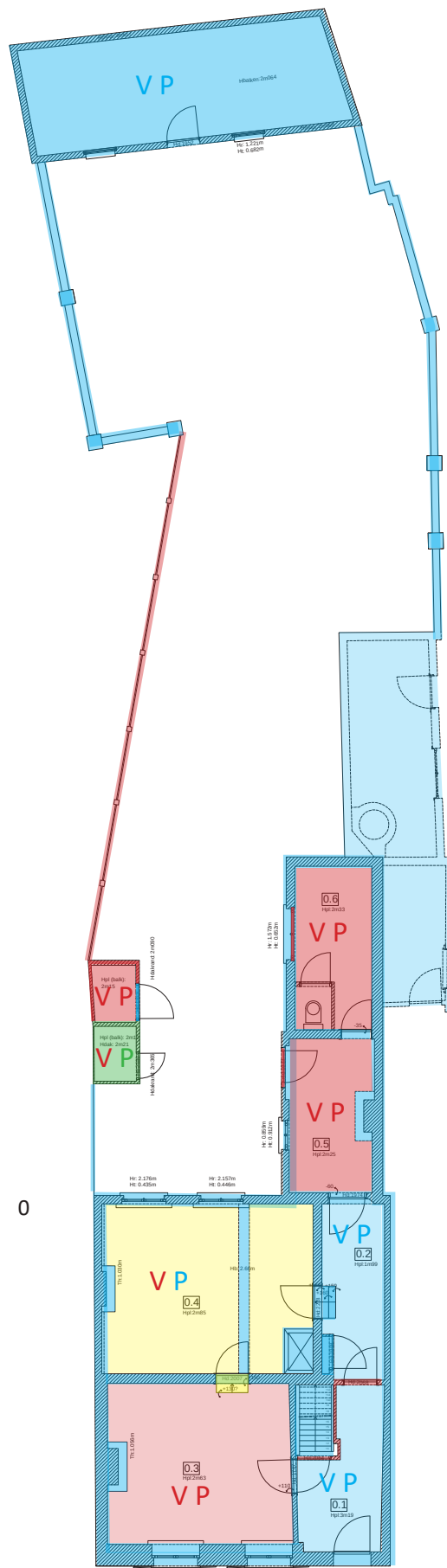

afb. 76: Plan verdieping © ARAT architecten.

+2

afb. 79: Plan zolderverdieping © ARAT architecten.

afb. 77: Grondplan © ARAT architecten.

Elementen in het **blauw ingekleurd** zijn ruimtes, gevels, muurmassieven en interieuronderdelen met grote erfgoedwaarde uit de 17de-19de-eeuwse bouwfases. In deze ruimtes zijn verschillende authentieke interieurelementen aanwezig en/of bleef de ruimteconfiguratie nagenoeg ongewijzigd bewaard. Blauw ingekleurde elementen zijn beeldbepalend voor het gebouw en moeten in functie van het behouden van de erfgoedwaarde van het gebouw bewaard of in geval van aanpassing ondubbelzinnig afleesbaar blijven. De **groen ingekleurde** elementen hebben een positieve erfgoedwaarde, wat wil zeggen dat de elementen bijdragen aan de architectuurhistorische waarde van het gebouw en/of de ensemblewaarde van het interieur maar veranderingen hebben ondergaan. Met dergelijke elementen wordt behoedzaam omgegaan en aanpassingen dienen met respect te gebeuren. Elementen met een **gele inkleuring** hebben geringe erfgoedwaarde. Door de vele veranderingen hebben ze ingeboet aan authenticiteit. Het aanpassen van deze elementen moet gebeuren met respect voor de elementen met grote erfgoedwaarde. Elementen in het **rood ingekleurd** hebben geen erfgoedwaarde en/of zijn beeldverstorend en worden bij voorkeur verwijderd of vervangen om de erfgoedwaarde te herstellen.

Grote erfgoedwaarde

- Bewaard **hoofdvolume met aanbouw** onder zadeldak, bedekt met Vlaamse pannen
- Bewaarde **gevelordonnantie** voor- en achtergevel, met behoud van bouwsporen
- Bewaarde 19de-eeuwse **eenheidsarchitectuur**, met integraal behoud van opgaand metselwerk, schrijnwerk inkomdeur met bovenlicht, vensters met oude roedeverdeling, vensterluiken, blauwe hardstenen dorpels, wit geschilderde lateien, muurankers en kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank en gootklossen
- Behoud van driedelige **typologische aanbouw** onder zadeldak met rode en grijs gesmoorde Vlaamse pannen en plat dak
- Bakstenen **tuinmuur** aan de scheidingslijnen
- Typologische **tuinberging**, in samenhang met de andere woningen
- Bewaarde **ruimteconfiguratie** van de 17de-eeuwse kelder, opkamer en traphal verdieping
- Bewaarde 17de-eeuwse eikenhouten **dakconstructie**, inclusief kromstijlen, houten plankenvloer met zolderluik, dakkapel, metselwerk, schoorsteenkanalen en oude kalkbepleistering
- Bewaarde 17de-eeuwse **overwelfde kelder** met plavuizenvloer, oud putdeksel, gekalkte en bepleisterde wanden en korfbooggewelf, voorraad- en kaarsennissen, gemetste draaitrap en 19de-eeuwse paneeldeur met scharnieren, slot en sleutel.
- Authentiek schrijnwerk van de 17de-eeuwse opgeklampte deuren, inclusief deuromlijsting, sloten en beslag
- Authentiek schrijnwerk van de 19de eeuwse paneel- en beglaasde deuren, inclusief beslag, sloten en sleutels
- Authentiek schrijnwerk van de 19de-eeuwse vensters, inclusief het vensterbeslag en venstertablet
- 19de-eeuwse houten steektrap, inclusief trappaal en balusterleuningen, houten trap opkamer en steile houten steektrap naar de zolder
- 17de-eeuwse gemuteerde schouw met authentieke witstenen geprofileerde consoles
- 19de-eeuwse marmeren en houten schouwmantels
- 19de-eeuwse cementtegelvloer
- Oude afwerkingslagen in kalkpleister of kalei (wanden en plafond)

Indifferente erfgoedwaarde

- Bekleding van trapredes in blauwe hardsteen (opkamer)
- Recente raamtabletten uit blauwe hardsteen
- 20ste-eeuwse paneeldeuren en planindeling vertrek 1.4-1.5

Geen erfgoedwaarde & beeldverstorend

- Aangepaste ruimteconfiguratie gesloten traphal aan inkom (begane grond)
- Kastjes in de inkomhal voor het verbergen van de technieken
- Verlaagde plafonds
- Vernieuwde tegelvloer/ glazuurde keramische plint
- Vernieuwde vloerbekledingen in vinyl (mogelijk is de houten plankenvloer hieronder bewaard)
- Storend behangpapier/ betegelde wanden
- Aangepast modern deurbeslag

05.01 ALGEMENE APPRECIATIE EXTERIEUR

Begijnhofwoning nr. 75 hoort samen bij de grootste huizengroep waarvan de 17de-eeuwse gevel in de 19de eeuw werd geüniformeerd qua vormgeving, modulering, materiaalgebruik en schrijnwerk. Ze vormen een representatief voorbeeld van 19de-eeuwse stadswoningen en zijn beeldbepalend voor het Turnhoutse begijnhof. Deze samenhang moet behouden blijven en elke mogelijke wijziging aan één van de gevelelementen moet in harmonie én strikte vormelijke gelijkheid zijn met deze huizengroep.

Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn:

- Behoud van de gevelordonnantie
- Behoud van bouwsporen en bouwnaden en consolideren van sporen van de bepleisterde speklagen en metselaarsteken (achtergevel) (Reconstructie van de speklaag is wellicht niet aan de orde, gezien de kruisvensters in de 19de eeuw werden vervangen, indien men toch kiest voor reconstructie moet dit in samenhang gebeuren met naastliggende woningen nr. 74-73) (te bespreken met OE)
- Bedaking in rode Boomse pannen en 19de-eeuws dakkapel met houten fronton, bedekt met natuurleien
- Kroonlijstgoot met een geprofileerde boordplank en gootklossen
- Zinken regenwaterafvoer met gietijzeren pijpstuk
- Het wit geschilderd buitenschrijnwerk van de vensters met roedeverdeling, mond geblazen glas, wit en groen geschilderde buitenluiken en vensterbeslag zoals kaarsendover, smeedijzeren ogen en taats van de luiken, enzovoort
- Het groen geschilderd buitenschrijnwerk van de deuren, inclusief bovenlicht met mond geblazen glas en het beslag, zoals oorspronkelijke inlaatslot, gietijzeren brievenleuf, bloemvorige deurklop, enzovoort
- Dorpels in blauwe hardsteen en wit geschilderde lateien
- Kleine erfgoedelementen zoals restanten van de voetschraper, trekbel, plaatje met huisnummer en muurankers

Om het historisch karakter van de begijnhofwoning te herstellen worden bij voorkeur de kelderopeningen hersteld met schrijnwerk naar historisch model. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van mortel met toeslag van cement vermeden te worden. Regenafvoeren in pvc zijn te vervangen door zinken afvoeren. De witte verflaag tegen de achtergevel is recent en is te verwijderen.

De **drie aaneensluitende aanbouwen** zijn waardevolle historisch gegroeide aanbouwsels en dienen bewaard te blijven, met aandacht voor behoud van de bouwsporen. De aanbouw vertoont typologische overeenkomsten met de aanbouwen zoals deze geschetst werden in de gravure van Vostermans uit 1667 (langwerpige aanbouwen onder zadeldak), een type dat maar liefst voor drie eeuwen gevolgd werd. Elementen die bewaard moeten blijven zijn:

- Tweedeling met naastgelegen woning nr. 76 (onder gemeenschappelijk zadeldak)
- Opgaand metselwerk in handvormstenen en gemetste overdakse schouwen, inclusief grespijp van de wastobbe
- Bouwsporen en gevelankers
- Origineel schrijnwerk van het venster (aanbouw 1) met ijzeren roedeverdeling
- Grijs gesmoorde pannen

De recente aanpassingen zijn betreurenswaardige ingrepen. De recente buitendeur in aanbouw 1 zou vervangen mogen worden met de authentieke beglaasde deur van het toilethuisje (gerecupereerd). Om de erfgoedwaarde te herstellen moet de witte bekleding van aanbouw 2 verwijderd worden. Bij voorkeur worden de originele openingen bij een toekomstige restauratie hersteld. Het hedendaagse venster dient gesloopt en vervangen te worden met schrijnwerk naar historisch model. Het parament met behoud van bouwsporen moet terug zichtbaar worden gemaakt. De cementering in de geveltop van de kopse gevel dient vervangen te worden door baksteenmetselwerk. Voor alle aanpassingswerken aan het parament dient het gebruik van mortel met toeslag van cement vermeden te worden. Het metselwerk moet in het juiste verband worden gemetseld. De hedendaagse stormpannen worden bij voorkeur vervangen met rode of grijs gesmoorde Boomse pannen. Het aangepast dakvlak met te flauwe helling wordt bij een toekomstige restauratie ook best gecorrigeerd.

De **bakstenen tuinmuren** tegen de scheidingslijn met woning nr. 74 en 76 worden als waardevol gequoteerd. De tuinmuur dient behouden en plaatselijk moet het voegwerk hersteld worden met kalkmortel. Waardevolle muurflora, zoals varens

en muurleeuwenbek, moet behouden blijven. De afscheiding met betonnen schutsels hebben geen erfgoedwaarde en zijn storend. Ze worden bij voorkeur vervangen met een afboording van hagen. Er wordt best een VTA-analyse opgemaakt door een boomspecialist voor de grote bomen (coniferen en hulst). Storende/woekerende aanplant of exoten zoals laurierkers, klimop, schijnaardbij en zaailingen Oosterse karmozijnbes, zijn te verwijderen uit de tuin.

De **tuinberging** achterin de tuin vormt een ensemble met de tuinbergingen van woningen nrs. 68 t.e.m. 77. Zij vormen onderdeel van een rij tuinbergingen. Deze worden als waardevol gequoteerd en dienen dusdanig behouden te blijven. Belangrijke elementen i.f.v. het behoud van de erfgoedwaarde zijn het opgaand metselwerk in kruisverband, bouwspoor van een schouw, kalkbepoetsing, bakstenenvloer, wit geschilderd vensters met houten roedeverdeling, groen geschilderde opgeklampte deur en bedaking in rode Vlaamse pannen. Op korte termijn moet het opgeslagen hout worden verwijderd, dit vormt namelijk een voedingsbodem voor schimmels, fungi en houtborende insecten.

Het voormalig **toilethuisje** is in zo een erbarmelijke staat dat een sloop overwogen kan worden. De typologische kenmerken van het buitentoilet of 'huisken' zijn ook niet bewaard waardoor het maar een geringe erfgoedwaarde draagt. De gerecupereerde deur van het tweede hokje is naar vermoeden de oorspronkelijke 18de-eeuwse deur van de aanbouw. Deze deur dient bewaard te blijven en bij voorkeur wordt deze deur gerestaureerd en teruggeplaatst in de aanbouw (ter vervanging van de recente deur).

05.02 ALGEMENE APPRECIATIE INTERIEUR

De 17de-eeuwse **planopbouw** van de woning werd in de 19de-eeuw aangepast, restanten van de 17de-eeuwse kern zijn de kelder, de opkamer en het dakgebint. De waardevolle 17de-eeuwse overwelfde kelder en het eikenhouten dakgebint van de zolder met kromstijlen moeten koste wat kost behouden blijven. In de structuur van de begane grond en verdieping is ook het 17de-eeuwse Kempisch dorpshuis nog te herkennen. Zo stond centraal in de woning de spiltrap die in de 19de eeuw werd vervangen met de huidige rechte steektrap. Op de verdieping komt de trap uit op een rechthoekige hal, de vroegere afbakening rond de spiltrap, waarbij de fraaie 17de-18de-eeuwse opgeklampte deuren, inclusief het deurbeslag, van de kamers bewaard zijn. De aanbouw is ook ouder dan de 19de eeuw en dient bewaard te blijven. De interieuraankleding in de aanbouw is recent en mag volledig gestript worden, met uitzondering van de gemuteerde 17de-eeuwse haard met witstenen consoles.

Voor het herstel van de planopbouw wordt geadviseerd om de traphal op de begane grond terug open te maken door de trapwand en 20ste-eeuwse paneeldeur te verwijderen. Het is duidelijk dat de tussenwand later werd toegevoegd omdat ook de cementtegels verder doorlopen. Op de verdieping zou de verdeling tussen kamer 1.4 en 1.5 en de bijhorende 20ste-eeuwse pandeeldeuren mogen worden gesupprimeerd zodat er terug één grote kamer ontstaat.

In de ganse woning moeten de houten **draagvloeren**, d.w.z. authentieke **moer- en kinderbalken** en **vloerplanken** en originele **plavuizen en cementtegels** maximaal gerespecteerd worden. In de kelder zijn de authentieke plavuizen bewaard en in de inkomhal ligt nog een 19de-eeuwse cementtegelvloer. Enkel op de zolderverdieping bleef de originele plankenvloer zichtbaar. In de ruimtes op de begane grond en verdieping is de vloer bedekt met recente vinylvloerbekleding. De vinyl vloerbekleding heeft geen historische waarde en past niet in deze woning. De recente vloerbekledingen moeten verwijderd worden en vervangen door een passende vloer. Indien een oude plankenvloer bewaard bleef moet deze gerestaureerd worden. Men voert best materiaaltechnisch vooronderzoek uit om na te gaan of dat de originele afwerkingslagen onder de recente bekledingen bewaard zijn gebleven en te herstellen zijn.

Grote aandacht gaat ook uit naar het behoud van het **schrijnwerk** inclusief het beslag. De 19de-eeuwse vensters, bestaande uit houten ramen met ijzeren glasroedes, eventueel voorzien van luiken dienen bewaard te blijven. Alle ramen beschikken nog over grotendeels mondgeblazen glas uit de 19de eeuw, met mastiek vastgezet in de glasroedes. Het authentieke vensterbeslag is ook bewaard, o.a. de zeer zeldzame kaarsendover, de hendel in zwanenhalsvorm, schuifhendels en pompspanjolet. De waardevolle deuren zijn opgedeeld in twee categorieën: de 17-18de-eeuwse opgeklampte deuren en 19de-eeuwse (beglaasde) paneeldeuren. De zeer waardevolle opgeklampte deuren, met deuromlijsting en beslag zijn integraal te behouden

en te restaureren. Deze deuren zijn nog voorzien van fraaie authentieke opdeksloten, hefsloten, amandelvormige gietijzeren deurknop, kruisgehengen, fijn gesmede sleutelplaatjes en één handgesmede deurgreep met duimbediening die versierd is met schelpmotief. Op een aantal plaatsen zijn de staarten van de kruisgehengen bevestigd met moderne schroeven, die beter vervangen kunnen worden door fijne smeedijzeren nageltjes met bolle kop. De 19de-eeuwse deuren dienen ook integraal bewaard te blijven. Bij enkele 19de-eeuwse deuren is het beslag ook bewaard, bestaande uit oude scharnieren, bijzondere gietijzeren deurklinken, oud schuifslotje, insteekslotten en bijhorende sleutels. Moderne deurklinken worden best vervangen door een exemplaar naar historisch model. Wel moet afleesbaar zijn dat het gaat over een nieuw element, om geen historische vervalsing te krijgen.

De schoorstenen en authentieke **schoouwmentels** zijn in de vijf kamers behouden op de begane grond en verdieping en één in de aanbouw. Maar zelfs indien men de haarden niet meer zou nodig hebben omwille van een vervangende centrale verwarming, mag er in geen geval geraakt worden aan de typologische opbouw indien men hun aankleding zou willen aanpassen. De schoouwmantel en een haardomkadering moeten wél degelijk bewaard blijven als bouwspoor van de verwarming 'per kamer' en als architecturaal centrum van het lokaal.

Diverse veel terugkomende en eerder onopvallende **interieuronderdelen** moeten behouden worden omdat ze wel degelijk een bepaalde bouwhistorische waarde hebben.

- Behoud van ingebouwd 18de-eeuwse kast die trapconstructie verbergt (opkamer)
- Behoud van moerbalken, strijkbalken en balksleutels
- Behoud van vlakke plafondbepainting op rinkellatten
- Muurbepainting: ook al werd dit niet kamer per kamer geanalyseerd: men mag er vanuit gaan dat een groot deel van de wandbepainting nog (deels) oorspronkelijk is. Men moet deze trachten te behouden en te sparen bij het aanpassen van de technische installaties door eerder te kiezen voor een plaatsing in opbouw i.p.v. het inslijpen van leidingen en buizen zoals we vandaag gewoon zijn.
- de houten steektrap, optreden en zoldertrap, bij restauratie zou men wel best nazien of onder de witte verflagen op de houten trap nog andere verf- of beitslagen aanwezig zijn.
- Bakstenen keldertrap, voorraad- en kaarsnissen

Voor het herstel van de erfgoedwaarden van de begijnhofwoning zou men volgende **elementen** bij voorkeur verwijderen:

- Verwijderen van tussenwand aan traphal (begane grond)
- Verwijderen van onderverdeling tussen kamers 1.4 en 1.5
- Verwijderen van verlaagde plafonds
- Verwijderen van recente tegelvloer en vloerbekledingen in vinyl
- Verwijderen van storende behangpapieren
- Vervangen van modern beslag met exemplaren naar historisch model
- Verwijderen van isolatiemateriaal zolder

Wanneer nieuwe lagen worden gestript moet steeds de nodige aandacht uitgaan naar de stratigrafie van het gebouw. Het immers zeer waarschijnlijk dat er oude plafonds, oude vloeren en behangpapieren bewaard zijn onder de nieuwe toevoegingen. Wanneer blijkt dat oude behangpapieren bewaard zijn kunnen deze gefixeerd worden en beschermd met Japans papier, alvorens ze weer te bedekken. Nieuwe bouwsporen die men ontdekt tijdens werken dienen geïnventariseerd, geanalyseerd te worden en bij voorkeur behouden. Bouwsporen in de vloer en de houten roostering kunnen meer info bieden over de bouwgeschiedenis van het pand. Zo kan er bv. een oudere raveelconstructie bewaard zijn, die aanduidt waar de vroegere spiltrap stond.

HOOFDSTUK 06

BIBLIOGRAFIE

06.01 LITERATUUR

(1) Gedrukte bronnen

- S. De Sadeleer en G. Plomteux, Inventaris van het cultuurbezit in België, Architectuur, Provincie Antwerpen, Arrondissement Turnhout, Kanton Turnhout, Bouwen door de eeuwen heen in Vlaanderen 16N1, Brussel – Turnhout, 1997.
- C. D'haese, Het 19de-eeuwse herenhuis als ontwerpopgave. Inzichten in de burgerlijke wooncultuur in Gent en haar banlieue, 2011-2012.
- H. Vanden Bossche, Begijnen, begijnhoven en het begijnhof van Turnhout, 2013, Turnhout.
- G. Vlaemynck, Pastorieën en pastoorswoningen te Brugge (1802-1914): een vergelijking tussen het centrum en de periferie, Masterproef voorgelegd aan de Faculteit Letteren en Wijsbegeerte, Vakgroep Kunst-, Muziek- en Theaterwetenschappen, Universiteit Gent, 2007-2008.

(2) Rapporten

- ARAT architecten, Landschapsbeheersplan begijnhof Turnhout, 2014.
- ARAT architecten, Woningbeheersplan begijnhof Turnhout, 2016-2017.

(3) Websites

- Agentschap Onroerend Erfgoed 2022: Begijnhof [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/122152>, geraadpleegd op 04-04-2022.
- 'Begijnhof Turnhout: Beschermd monument van 27-05-2015 tot heden', Agentschap Onroerend erfgoed, <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/9758>, geraadpleegd op 4 april 2022.
- Delcampe beeldbank: <https://www.delcampe.net/nl/verzamelingen/>
- Geoportaal: <https://geo.onroenderfgoed.be/>
- KIK-IRPA beeldbank: <http://balat.kikirpa.be/intro.php>
- TENEO beeldbank, KUL

06.02 ARCHIVALIA

(1) Stadsarchief Turnhout, Historische kaarten en plannen

- Kaart met zicht op het kasteel en het begijnhof, s.n., 1642. Papier, pen, aquarel. 56,5 x 38 cm.
- Gravure van Vostermans uit ca. 1667. Papier. 52 x 37,5 cm.

(2) Rijksarchief België, Kaarten en plannen

- Primitieve kadasterkaart, 1834, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q.

(3) Kadasterarchief, provincie Antwerpen

- Mutatieschetsen, Turnhout, 4de afdeling, sectie Q, perceel 639B.